

Náš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo · svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2.

LETO XII./STEVILKA 37

CELOVEC, DNE 15. SEPTEMBRA 1960

Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

CENA 2.— ŠILINGA

Zemlja - temelj gospodarjenja

V zadnjih desetletjih opazujemo, kako izgublja zemlja v očeh gospodarjev na svoji vrednosti. Nekam zavidljivo se oziramo za onimi, ki razpolagajo z denarjem, stroji in poslopji ali visokim zaslužkom, in marsikateri kmet bi koj menjal s trgovcem, industrijalcem, uradnikom ali delavcem. Zemlje, grunta ne cenimo več tako visoko, kot so ga cenili naši predniki, katerim je bil grunt prvo in najvažnejše v gospodarstvu.

Kaj se je zgodilo v tej naši dobi, katere gospodarske spremembe so krive takemu gledanju?

Najprej nam je treba vedeti, da sloni vse gospodarjenje ljudi vseh časov in vseh dežel na treh temeljih: na zemlji, kapitalu in delu. Zemlje je treba, da daje živež, surovine, prostora. Kapitala je treba za orodje, stroje, poslopja, opravo in opremo. K obema sta potrebni še človekova pamet in njegova delovna roka. Zemlja, kapital in delo so torej fundament gospodarjenja.

To je tako zvana gospodarska teorija, ki jo razume vsak naš gospodar. Praksa o tem gospodarskem fundamentu pa je druga: Bili so časi, ko je bila v gospodarstvu — pred očmi imamo predvsem naše evropske prilike — v ospredju zemlja in sta kapital in delo igrala podrejeno vlogo. Trenutno še doživljamo dobo, ko slavi zmagovalce kapital in ko se zdijo njegovi lastniki zavidanja vredni. Napoveduje pa se že tisočletje dela, ko bo večina ljudi živela samo še od svoje umne glave in spretnosti roke in bo najmanj vsak drugi — kot pravimo — delojemalec, bodisi delavec, uradnik, nastavljenec ali rokodelc. Zemljiški posestniki in najemniki ter podjetniki kot imetniki kapitala so v vrsti gospodarjev že danes v manjšini.

Kako je bilo to v srednjem veku? — V srednjem veku je zemlja glavni vir življenja ljudi in njihova prva delavnica. Glavni gospodarski stan je zemljiška gospodarka, ki je lastnika ogromnih predelov zemlje. To so cesarji, kralji, knezi, grofi, pozneje tudi meščani, kmetje-svobodnjaki in cerkvene ustanove. Večina navadnega ljudstva je v službi te gospodarske in je prvotno od nje v veliki meri odvisna tako osebno kot gospodarsko. Zanj obdeluje zemljo na sila preprost način in pridelki zemlje živijo pretežno večino vsega ljudstva. Ker pa se zemljiški donos ne da poljudno zviševati, je življenjska raven tedanjih ljudi nizka. Preprosto se hranijo in oblačijo, preprosto stanujejo. Berači so v tem veku poseben stan, število prebivalstva razmeroma počasi narašča. V naglem razcvetu je rokodelstvo, zemski sadeži in zakladi v zemlji so bogastvo narodov. V srednjem veku je značilno to, da je njegov življenjski in gospodarski tempo lahen in počasen: nikomur se nikamor ne mudi. Ljudje si poleg dela jemljejo čas še za drug posel in druge interese. Dejstvo, da je tedaj dobra tretjina dni v letu praznikov in polpraznikov, to nazorno dokazuje.

Tako moremo razumeti napore ljudstev v novem veku, da si priborijo grunt, na katerem delajo z rokami in živino, kot svojo lastnino. V novem veku se oblike tlačenja vedno bolj omiljujejo in minulo stoletje prinese kmetom v srednji Evropi neodvisnost, svobodo in zemljo kot lastnino. Naše stoletje je v Rusiji v znamenju razlastitve plemstva, v južni Evropi pa agrarno-socialnih reform veleposestev.

Pogledi podeželskega, prej pretežno kmetijskega ljudstva pa so dandanes uprti v mesto, kjer se da več zaslužiti, laže delati in bolje živeti. Ugled zemlje in njenega rodu pada, ljudje bežijo z gruntov. Z vedno številnejšimi stroji in z mehanizacijo kmetijstva prehaja tudi ta gospodarska panoga v območje kapitala in to v prav revolucionarni obliki. V kmetijskem gospodarstvu je zato čutili neko brezorientiranost ali celo zbežnost, čemur se spričo nasilnega razvoja nikakor ni čuditi. Naravnost usodno pa je, če pri tem gine veselje do kmetovanja in ljubezen do grude. Tod se vedno bolj odpirajo sodobne velike in boleče rane podeželja.

Tudi na kmetih je zato danes treba velikih moči gospodarjev, ki jih viden dneva ne bo spravil iz ravnotežja. Zemlja ostane slej ko prej važen in ne nadomestljiv faktor gospodarjenja. Kmetijstvo bo vedno oni gospodarski stan, ki dobavlja ljudstvu vsakdanji kruh in živež; zemске surovine in zakladi pa bodo tudi v bodoče predpogoj industrije in rokodelstva.

Ozadje zmešnjav v Kongu

Dolgo rastoča nasprotovanja med državnim predsednikom Kasavubom in ministrskim predsednikom Lumumbo, ki so izbruhnila v odkrit boj za oblast, niso samo medsebojna obračunavanja dveh poglavarjev. V teh nasprotjih se kažejo osnove osebnih, plemenskih in pokrajinskih sporov; za njimi pa stoji še globlji problem o politični ureditvi države.

V kratkih mesecih, ki so jih imeli prebivalci Konga na razpolago, da se »pripravijo« na svojo neodvisnost, v katero so bili »pahnjeni« tako naglo, da ni bilo prilike za pripravo, je bilo glavno vprašanje, ki ga je nova republika morala rešiti, kakšna bo državna ureditev. Izbirati je bilo treba med centralistično ali zvezno ureditvijo. Danes zveni skoraj smešno, da si je belgijska vlada prizadevala za centralistično ureditev. Za centralizem se je boril tudi Lumumba; Kasavubu pa, ki je najbrž sanjal, da bo postal kralj samostojne države ob spodnjem Kongu, je bil proti njemu. Belgijci so namreč računali, da Lumumba s svojimi levičarskimi težnjami ne bo postal ministrski predsednik; toda v slepoti, s katero so Belgijci vodili vso svojo kolonialno politiko, so se tudi tokrat uračunali.

Lumumba je postal ministrski predsednik centralistično urejene države, ki so jo Belgijci ustvarili. V zadnjem trenutku, preden je bila pred dvema mesecema razglašena neodvisnost Konga, je dobil Kasavubu, da bi se »potolažil«, mesto državnega predsednika. Od tedaj se je tudi Kasavubu za silo sprijaznil s centralizmom; toda ta prisiljena ureditev med dvema voditeljema ni mogla trajati dolgo. Odkrite, separatistične težnje drugih pokrajinskih in plemenskih poglavarjev, Čombeja v Katangi in Kalondžija v provinci Kasaji, so očitno zopet oživile Kasavubujev separatizem.

Kdor koli bo zmagal, Kongo bo moral

doživeti popolno preureditev. Če bo Lumumba ostal na vladi, bodo nedvomno na pol samostojne pokrajine za krajšo dobo ostale, kasneje pa jim bo sledila stroga centralistična ureditev. Če pa ne bo vladal on, bodo sestavljale zvezno državo na pol samostojne, med seboj rahlo povezane province. Ker ima Kongo sedanje meje le zaradi slučajne dosedanje kolonialne razdelitve, ni razloga, zakaj naj bi ostal še naprej kot umetna tvorba trdno povezana država. Pristaviti pa moramo, da je neke vrste povezava vendar potrebna že iz gospodarskih razlogov.

Edina stvar, ki je jasna v tej kongoški zmešnjavi, je dejstvo, da je glavni tajnik Organizacije združenih narodov Hammarskjöld od začetka svoje naloge v Kongu stal na stališču, naj se Združeni narodi ne vmešavajo v notranjepolitične probleme mlade republike. To je tudi politika, ki jo podpira ves svobodni svet in tudi večina afriških držav. Le Sovjetska zveza, pod vodstvom novih imperialistov, si je drznila to politiko kršiti. Javno je podprla Lumumba z namenom, da bi se prikupila tiisti politični skupini, o kateri se je zdelo, da bo postala najmočnejša; s tem svojim ravnanjem pa je Sovjetska zveza podminirala najvažnejšo mirovno akcijo, ki so jo Združeni narodi kdaj koli začeli. Carstvo ruskih carjev ni stegnilo svoje roke po Afriki; zdaj ko stare kolonialne sile odhajajo iz nje, pa Sovjeti z vso silo hočejo priti vanjo.

De Gaulle in Alžirija

Kadarkoli govori predsednik De Gaulle o Alžiriji, prislusne ves svet in skuša najti med njegovimi besedami tisto, ki naj bi naznanila, da je rešitev tega že tako dolgo perečega vprašanja na vidiku. Na svoji zadnji tiskovni konferenci je predsednik dodal nekaj novih isker temu upanju.

Govoril je prvič ne le o regionalnem upravljanju, ampak tudi o vladi celotne Alžirije. Ponovil je svojo zamisel o pravici Alžircev do izbire bodočega statusa na podlagi ljudskega glasovanja, o samostojnosti Alžirije v okviru francoske skupnosti in o povabilu odpornikom za pogovor o premirju. V tem pogledu ni bilo koraka naprej, a tudi ne nazaj.

Cilj, ki ga ima predsednik De Gaulle pred seboj, je v tem, da bi bila afriškim mohamedancem dana možnost živeti z

Evropejci v miru in soglasju. Ta možnost bi se po predsednikovem mnenju dala urediti in jo namerava tudi izvesti, le videti je, da še čas ni zrel za to.

Ostro pa nasprotuje predsednik De Gaulle načrtu, da bi alžirsko vprašanje prišlo pred glavno skupščino Združenih narodov. Dokazati hoče vnaprej, da bi vsakršno glasovanje proti Franciji v Združenih narodih bilo brez učinka in da tudi alžirski uporniki od takega glasovanja ne morejo pričakovati nobene koristi.

Majhen korak naprej je bil storjen z ustanovitvijo štirih odborov, v katerih naj bi izbrani Alžirci izrazili svoje mnenje o alžirskem vprašanju, ki ga bo francoska vlada proučila. Ti odbori naj bi bili prvi zametek vlade celotne Alžirije, ki jo je De Gaulle omenil v svojem govoru.

Južna Tirolska pred Združenimi narodi

(AI) — Glavna skupščina Združenih narodov, ki bo začela jesensko zasedanje 20. septembra, bo morala obravnavati tudi avstrijsko pritožbo zaradi Južne Tirolske. Na njenem delovnem sporedu je kakih 80 zadev: razorožitev, plemensko razlikovanje v Južni Afriki, Alžirija, pomoč političnim beguncem, Madžarska, zadeve novih afriških držav, kriza v Kongu, upravna vprašanja postopka za poslovanje Združenih narodov itd. Avstrijska pritožba je med temi na 68. mestu.

S pristojne italijanske strani so poudarili, da na to novo obdobje avstrijske politike v južnotirolskem vprašanju gledajo povsem mirno. Ta mirnost izvira iz zavesti, da ima prav Italija, ker je izpolnila vse prevzete obveznosti. Zgovoren dokaz za to je predlog rimske vlade, da bi vso stvar

predložili mednarodnemu sodišču v Haagu, dočim Avstrija vztraja pri zahtevi, naj se o tem izreče glavna skupščina ZN. Spričo dosti važnejših mednarodnih zadev, ki bi jih Združeni narodi morali urediti, je to dokaz avstrijske trme, ki očitno izvira iz notranjepolitičnih vzrokov in tekme med obema vladnima strankama.

Sovjetski inženirji si bodo prišli ogledat izdelovanje jekla po novem »LD« načinu, ki so ga iznašli avstrijski strokovnjaki v Linzu in ki je že znan po celem svetu. Sovjeti pravijo, da jim je princip novega izdelovanja jekla sicer že znan, le pri postopku da imajo še težave in ne dosežejo zaželenih uspehov. Morda jim bo »študij« v Linzu pomagal iz težav.

— K R A T K E V E S T I —

Predsednik Vzhodne Nemčije, Wilhelm Pieck, je umrl zadnji teden, star 85 let. Pokopali so ga preteklo soboto v Vzhodnem Berlinu. Pogreba se je udeležil tudi sovjetski državni predsednik Brežnev. Na mesto državnega predsednika je bil imenovan 24-članski državni svet, ki mu načeluje glavni tajnik SED Ulbricht.

V stolnici sv. Štefana na Dunaju bodo v nedeljo, 2. oktobra, prvič po požaru 12. aprila 1945 zapele nove orgle. Tehnične priprave so zahtevale dolgoletnega dela, saj imajo nove orgle 9.400 piščali in 125 registrov na štirih manualih. V vsej Evropi ni takih modernih in popolnih orgel. Največje piščali so 11,4 m visoke. Obenem z orglami bodo blagoslovili tudi 11 novih zvonov, ki so ugašeni z zvonom »Pummerin«. Kot zastopnik nemških katoličanov, ki so mnogo prispevali za obnovo orgel, se bo slovesnosti udeležil kardinal Frings iz Kölna.

Demokratska in republikanska stranka v ZDA sta obljubili, da bosta po volitvah poskrbeli za spremembo zakonov o priseljevanju v ZDA. Sedaj veljavni kvotni sistem, ki dovoljuje, da se vsako leto vseli zaključeno število pripadnikov raznih narodnosti, izvira še iz leta 1924 in je že močno zastarel. Po njem so imeli prednost priseljenci iz anglosaskih in severnoevropskih dežel, zapostavljeni pa so bili oni iz južne in jugovzhodne Evrope in Azije ter Latinske Amerike.

Hurikan, imenovan »Donna«, je pretekli ponedeljek zajel otok Portoriko v srednji Ameriki; bil je tako silen, da je zgubilo življenje 107 ljudi, čez 200 pa jih pogrešajo. Okrog 3.200 stanovanjskih hiš je porušeni in več tisoč prebivalcev je ostalo brez strehe.

Prosvetni minister dr. Drimmel je za novo šolsko leto izdal odlok, po katerem naj bi se v šolah poučevala tudi novjša zgodovina. Dosedaj je obsegal pouk zgodovinske dogodke le do leta 1918. Od raznih strani pa je slišati, da bi bilo koristno, če bi bila novemu odloku dodana tudi natančna navodila za poučevanje novjših zgodovine, in bi je profesorji ne mogli prikazovati po svoji osebni uvidevnosti in prepričanosti.

Zunanji minister dr. Kreisky je izjavil, da generalni tajnik OZN Hammarskjöld pri avstrijski vladi ni zaprosil za vojaške edinice, temveč le za manjšo skupino ljudi za organiziranje poštne službe v Kongu, nekaj veterinarjev za ogled živil in nekaj zdravnikov in strežnega osebja za bolnišnico. Vse druge vesti so popolnoma izmišljene.

V Ljubljani je pretekli teden zasedala Mednarodna alpska komisija za varstvo narave. Posvetovanja so se udeležili zastopniki vseh alpskih dežel — Francije, Zahodne Nemčije, Avstrije, Italije, Švice in Jugoslavije. Razen o nekaterih strokovnih zadevah glede varstva alpske narave je komisija razpravljala tudi o organizacijskih in upravnih vprašanjih.

Iz zadnjega poročila upravnega odbora tovarne Volkswagen je razvidno, da je tovarna lani izdelala povprečno 2.839 vozil vsak delovni dan; danes izdeluje že po 3.600 vozil, do konca leta naj bi dosegli celo 4.000 vozil. Lani so izdelali 575.407 potniških vozil in 121.353 tovornjakov. Proizvodnja te tovarne je dosegla 40,5 celotne proizvodnje motornih vozil v Zahodni Nemčiji.

PEVSKI ZBOR »GALLUS«

Prva jesenska pevska vaja bo v soboto, dne 24. septembra ob 2. uri popoldne v običajnih prostorih. Nasvidenje!

Pevovodja

Politični teden

Po svetu . . .

V preteklem tednu je bilo v svetovni politiki dovolj dogodkov, ki so večali napetost v politični areni. V prvi vrsti političnega zanimanja so še vedno dogodki v Kongu, za njimi pa pride takoj bližnje zasedanje glavne skupščine Združenih narodov, ki obeta, da postane nekakšen vrhunski sestanek glavnih komunističnih šefov vlad. Napetost v Evropi se je povečala s ponovno delno blokado v Berlinu.

Predsednik Eisenhower je obsodil intervencijo Sovjetov v Kongu

Na svoji redni tedenski tiskovni konferenci je predsednik Eisenhower prebral svojo izjavo, v kateri je sicer zmerno, a vendar razločno obsodil enostranske akcije Moskve v Kongu. Razni ukrepi, posebno pošiljka prevoznih letal z opremo in osebjem za Lumumbovo vojsko, se dajo razložiti le s političnimi namerami Sovjetov v Afriki. Tako vmešavanje je proti karti Združenih narodov in zaostruje težavni položaj in meščansko vojno v Kongu. Eisenhower je zahteval od Sovjetske zveze, naj ustavi enostranske akcije in naj rajši podpre skupne napore Združenih narodov.

Spodnji dom v Kongu je po šesturnem viharjem zasedanju s šestdesetimi proti devetnajstim glasovom sklenil, da preklic veljavnost medsebojnih odstavitev državnega predsednika Kasavuba in ministrskega predsednika Lumumba. Lumumba je zahteval, naj vojaštvo Organizacije združenih narodov takoj izprazni zasedena letališča in radijsko postajo v Leopoldvillu. Istočasno pa si Kongo pridržuje pravico do tehnične pomoči Združenih narodov.

Pomoč OZN Kongu je nujno potrebna

Glavni tajnik Organizacije združenih narodov Hammarskjöld se je obrnil na Varnostni svet za finančno pomoč v znesku 100 milijonov dolarjev, s katero bi bilo mogoče zmešnjavo v Kongu na miren način končati. Istočasno pa bi bilo treba razorožiti kongolsko vojaštvo, da bi bilo mogoče zopet uvesti javni red in mir.

Medtem je dospelo iz Belgije v Elisabethville devet ton orožja, ki ga je kongolska vlada naročila še pred nemiri. Lumumba je izdal povelje svojemu vojaštvu, da je on sam tudi državni predsednik in s tem vrhovni poveljnik vseh čet.

V soboto se je glavnemu poveljstvu čet Združenih narodov posrečilo doseči s polkovnikom Mogutom sporazum za sklenitev premirja po vsem Kongu. Kongolsko vojaštvo naj odda orožje, dobilo pa bo izplačane mesečne prejemke, ki so v zaostanku že dva meseca. Lumumbova opora v vojaštvu se je začela zdaj izmikati, ker je vedno več vojakov prihajalo po plačo in oddajalo orožje. Ko je Lumumba hotel v radijsko postajo Leopoldville, je vojaštvo Združenih narodov iz Gane razorožilo njegove spremljevalce.

Lumumba zaprt in zopet na svobodi

Glavni tajnik Hammarskjöld je izjavil, da more po ustavi republike Kongo predsednik Kasavubu odstaviti šefa vlade, ne more pa Lumumba odstaviti državnega predsednika. V ponedeljek je predsednik Kasavubu izdal zaporno povelje in 200 vojakov je odvedlo Lumumbo v vojaško taborišče v zapor. Čez nekaj ur pa je vrhovni poveljnik kongolske vojske pod pretvezo, da bo poslal Lumumbo v neko drugo taborišče, predsednika zopet pripeljal v mesto.

Kasavubu in Lumumba sta poslala vsak svojo delegacijo k Združenim narodom v New York. Videti je, da zmešnjave v Kongu še ne bo konec.

Zasedanje glavne skupščine OZN v New Yorku

Predsednik Eisenhower je izjavil, da je pripravljen med zasedanjem glavne skupščine Organizacije združenih narodov, ki se bo začelo 20. septembra, sestati se s Hruščevom le v slučaju, če bi Sovjeti izpolnili nekaj predpogojev, od katerih je najvažnejši izpustitev obeh ameriških letalcev, ki sta vodila letalo »RB-47«, katerega so Sovjeti sestrelili. Na noben način ne sme glavna skupščina ZN postati oder za razglašanje obdolžitve in propagandnih gesel, je dejal predsednik.

Preteklo soboto so v Moskvi objavili, da so se Hruščev, Gomulka iz Poljske, Kadar iz Madžarske, Novotny iz Čehoslovaške,

Živkov iz Bolgarije in Gheorghiu Dej iz Romunije vkrkali na ladjo »Baltika« (včasih je nosila ime »Molotov«, dokler ta ni padel v nemilost). Vzhodni blok si zelo prizadeva, da bi se poleg teh glavnih voditeljev komunističnih strank udeležili zasedanja v New Yorku tudi zastopniki »nevturalnih« držav tretjega bloka: Nkrumah iz Gane, Seku Ture iz Gvineje, Sukarno iz Indonezije in Nehru iz Indije. Nasser in Tito sta po medsebojnem dogovoru tudi napovedala udeležbo.

Sestanek Eisenhower — Hruščev?

Videti je, da bi se Hruščev rad sestel s predsednikom Eisenhowerjem, ker je dejal, da še vedno pričakuje, da se bo ameriški predsednik opravičil zaradi incidenta z vohunskim letalom. Ameriški poslanik Thompson je Hruščevu ponovil pripravljenost ZDA, naj bi mednarodna komisija preiskala zadevo. Taka preiskava pa bi bila po Hruščevem mnenju vmešavanje v sovjetske notranje zadeve.

Sovjetska delegacija šteje 170 oseb. Ko se je v New Yorku zvedelo, da namerava Hruščev stanovati v hotelu Waldorf-Astoria, najrazkošnejšem v Ameriki, so se pričele demonstracije proti njegovemu prihodu. Ob koncu tedna je vlada v Washing-

tonu sporočila sovjetski in madžarski delegaciji, da je iz razlogov osebne varnosti omejila njihovo gibanje na polotok Manhattan, kjer stoji palača Združenih narodov.

Novo izzivanje Zahoda v Berlinu

Vlada Vzhodne Nemčije je pretekli četrtek objavila, da je sklenila nove predpise za potovanja »med obema nemškima državama«. Po teh predpisih se morajo državljani Zahodne Nemčije od petka opolnoči izkazati s posebnim dovoljenjem, če hočejo iz Zahodnega v Vzhodni Berlin, v »glavno mesto nemške demokratične republike«. Za dovoljenja, ki bodo veljavna največ tri mesece, morajo zaprositi pri pristojnih uradih ljudske policije.

V nekaterih poučenih krogih je bilo slišati mnenje, da bi mogla Moskva doseči popolno blokado Berlina v slučaju, če bi zahodne sile zavrnile sovjetske predloge za razorožitev na prihodnjem zasedanju glavne skupščine Združenih narodov.

Z odgovorom proti zapori v Berlinu zapadne velesile niso hitele, ker se je po angleškem mnenju bilo treba ozirati na ranljivost berlinskega položaja in na omejene možnosti zahodnih protiukrepov. Šele po dveh dneh so objavili, da so tri zahodne velesile — kot protiukrep — ustavile izdajanje vizumov za prebivalce Vzhodnega Berlina in Vzhodne Nemčije za potovanje v Francijo, Anglijo in ZDA.

. . . in pri nas v Avstriji

Načrti za nova pogajanja

Socialisti so se za jesensko delo v koalicijskem odboru temeljito pripravili. Čez poltjed je posebna pokojninska komisija izdelala predloge, ki jih bo stranka predložila na bodočih pogajanjih. Poleg pokojnin so pripravili še načrt za družinske doklade.

OeVP nima tako jasnih in izdelanih načrtov za bližnjo prihodnost kot socialisti in bo mogla le posamezne predloge staviti v debato. Veliko upanje je za OeVP, da se tudi socialisti bavijo z zamislijo ljudskih akcij. OeVP bi bila pripravljena nuditi potrebna jamstva, da ne bi ljudske akcije prišle v tuje roke, SPOe pa bi se morala zavezati, da ne bo ljudskih akcij razlatala ali podržavila.

Avstrijska zemlja prihaja v roke Nemcem

Poljedelsko ministrstvo je z okrožnico željne vlade opozorilo na nevarnost, ki je nastala zaradi prehajanja avstrijske zemlje v tuje roke. V ministrstvu so namreč mnenja, da bi nakupi zemlje s strani inozemcev — predvsem Nemcev iz Zah. Nemčije — mogli privedi do zmanjšanja družinskih posestev in ovirati nujne arondacije zemljišč, ki so potrebne za razvoj domačega kmetijstva. Gre v prvi vrsti za inozemske nakupe v okraju Mühlviertel in v zahodnih zveznih deželah.

Milijoni manjkajo . . .

OeVP zahteva tarifno reformo pri avstrijskih železnicah; primanjkljaj v prvem polletju je znašal letos 937 milijonov šilingov. Kaže, da bo prišlo do ponovnih pogoovorov za ureditev tega vprašanja.

S tečaja Katoliškega Bildungswerka

V soboto, dne 10. septembra t. l., je poročal celovski radió o tečaju farnih zastopnikov in predavateljev Katoliškega Bildungswerka v št. Jurju pri št. Vidu ob Glini.

Uvodno predavanje »Kristjan v svetu« je imel g. generalni vikar dr. Kadras. V njem se je dotaknil pred sodelavci Katoliške akcije tudi vprašanja dvojzičnosti in deželi na način, ki vzbuja naše začudenje.

G. generalni vikar je dejal med drugim, »da se je priznalo okoli leta 1880 približno 80.000 oseb na Koroškem za Slovence, do čim je to število danes majhno. Pri zadnjem ljudskem štetju je navedlo 22.000 oseb (v raznih kombinacijah) slovenščino in nemščino ali nemščino in slovenščino itd. kot občevalni jezik. Le 7000 oseb se je priznalo za Slovence.« To številčno nazadovanje je pripisal predavatelj naravni asimilaciji.

G. generalni vikar je izjavil nadalje, »da je pomenila označba »windisch« za časa njegovega študija na celovškem učiteljskem, to je bilo v letih 1907–1912, neke vrste psovko. Ko pa se je od gotove strani skušalo del Koroške povezati s slovensko kronovino na jugu, so se začeli tisti Slovenci, ki so hoteli ostati pri Koroški, zavestno priznavati kot »Windische«. Tudi pri ljud-

V ponedeljek se je sestel koalicijski odbor na prvo jesensko sejo. Na dnevnem redu je bilo 15 točk, a do stvarnih zaključkov ni prišlo. Čez štirinajst dni bo prihodnja seja, do tedaj pa naj pododbori obravnavajo vprašanje pokojnin, družinskih dokladov, »zeleno poročilo« in zvišanje maščobne mleku, gradnjo šol in začetne plače uradnikov.

Edvard Kardelj zašel v nemilost

Podpredsednik Kardelj je v beograjski »Borbi« objavil vrsto člankov o politiki mirnega sožitja (koeksistence). Kasneje je njegova razprava izšla tudi v knjigi pod naslovom »Socializem in vojna«. V njej pobija Kardelj trditve kitajskih komunistov, da je krvavi obračun med komunističnim in kapitalističnim taborom neizbežen in brani politiko mirnega sožitja med narodi.

Moskovska »Pravda« je na to, še preden je »Borba« v celoti objavila Kardeljevo razpravo, v daljšem članku očitala Kardelju, da je »revizionist«, ki dela v korist ameriškega imperializma in razbija slogo med komunističnimi deželami. »Borba« odgovarja »Pravdi«, da nista pisca članka Kardeljeve razprave niti vse prečitale; očitno ne gre za ideološka preudarjanja, temveč za druge načrte. Zato je resna polemika nemogoča.

Zanimivo je, da je kitajsko trditev o neizbežnosti vojne prav v zadnjem času pobil tudi glavni tajnik romunske komunistične stranke Gheorghiu Dej.

SLOVENCI

doma in po svetu

Novo znanstveno delo prof. Franca Grivca

Prof. Franc Grivec iz Ljubljane spada med najboljše poznavalce življenja in dela bratov sv. Cirila in Metoda. O tem pričajo številne razprave in zlasti knjiga o svetih bratih, ki je pred leti izšla v Ljubljani.

Pred kratkim je pa njegova knjiga o svetih bratih izšla v nemškem jeziku, in sicer pri založbi Harrassowitz v Wiesbadenu v Nemčiji pod naslovom »Franc Grivec, Konstantin und Metod — Lehrer der Slaven«.

To ni prevod prve knjige, ampak skoraj čisto novo znanstveno delo o svetih bratih. Poleg kritično podanega življenjepisa so v knjigi važna poglavja o glagolici, slovanski liturgiji, staroslovanskem jeziku in spomenikih, o staroslovanski literaturi itd. Veliko pozornost je avtor posvetil kritiki virov, kar je za spoznanje dela svetih bratov izredne važnosti.

Delo zasluži vso pozornost in upamo, da bo v veliki meri pripomoglo k spoznavanju slovanskega sveta, ki je iz krščanske ideje dobival moč za svoj obstoj. Obenem tudi upamo, da bodo s to knjigo tudi v širši javnosti priznane zasluge prof. Franca Grivca za cerkveno edinost, kateri je posvetil toliko svojih skrbi in dela.

Slovenska dela v srbohrvaščini

Pred kratkim je beograjska »Prosveta« izdala pomembno delo dr. Milka Kosa »Zgodovina Slovencev«, in sicer po drugi dopolnjeni izdaji iz leta 1955. Prevod je oskrbel Dora Pilković-Maksimović. To sintetično delo najvidnejšega slovenskega strokovnjaka za srednjeveško zgodovino bi bilo sčassoma treba dopolniti s podobnim delom o novejši slovenski zgodovini. V pomembni zbirki »Antologija jugoslovanskih književnosti«, ki jo že vrsto let uspešno izdaja beograjska založba »Nolit«, izideta v najkrajšem času dve knjigi pod naslovom »Slovenačka proza«, kot sta jo izbrala Bojan Štih in M. Šega. V isti zbirki izide nekaj kasneje tudi antologija slovenskega pesništva, prav tako v dveh zvezkih. Izbor so oskrbeli Cene Vipotnik, Drago Šega in dr. Jože Kastelic. Kasneje prideta na vrsto še dva izbora in sicer slovenske esejistike in slovenske drame, pri katerih je sodeloval Josip Vidmar. V zbirki »Portreti« pripravlja »Nolit« Slodnjakovega »Prešerna«.

Tudi v Zagrebu bo izšlo nekaj obsežnih slovenskih leposlovnih del: Roman Ignaca Koprivca »Hiša pod vrhom«, Ingoličev roman »Kje ste, Lamutovi?« in izdaja izbranega dela Juša Kozaka v treh knjigah v prevodu Gustava Krkleca. Te dni gre v tisk Tavčarjeva »Visoška kronika«, ki jo je še pred skoraj desetimi leti prevedel pokojni Hijačint Petris, Matica Hrvatska pa bo izdala prvi hrvatski prevod Finžgarjevega romana »Pod svobodnim soncem«.

Priznanje tržaškemu skladatelju

Prejšnji mesec so se sestali predstavniki raznih držav na I. mednarodnem kongresu skladateljev in glasbenih piscev v Dubrovniku. Med kongresom so predvajali čez 100 glasbenih del domačih in tujih skladateljev. Na kongresu so bili Poljaki, Amerikanci, Francozi, predstavniki obeh Nemčij, Nizozemci, Bolgari, Madžari, Italijani. Sodeloval je tudi tržaški skladatelj Pavle Merku, ki je s svojo »Kantato« dosegel velik uspeh. Izvajali jo bodo v kratkem v Nemčiji in drugod v inozemstvu. Merkujeva dela so si že utrla pot na mednarodne odre, izvajali so jih v Švici, Nemčiji in ZDA; v letošnji sezoni bodo izvajali v ZDA eno izmed zadnjih del, ki jih je Merku uglasbil, to je tri Koveslove »Sonete«. Na kongresu sta žela priznanje tudi slovenska skladatelja Primož Ramovš in Ivo Petrič.

Rev. Jurij Trunk — 90-letnik

Pisatelj Mohorjanom znane knjige »Amerika in Amerikanci« je stopil v 90. leto. Zadnjih 13 let živi v pokoju v župnišču slovenske cerkve v San Franciscu v Kaliforniji. Kljub visokim letom je ta naš rojak še trden in duhovno svež.

Rojen je bil 1. septembra 1870 pri Zvrniku v Bačah ob Baškem jezeru. Ljudsko šolo je obiskoval v Ločah in v Beljaku, gimnazijo v Beljaku in Celovcu, kjer je tudi stopil v semenišče. V juliju 1895. je postal duhovnik in imel novo mašo v najožjem krogu v Bačah. Kaplanoval je v Vetrinju, Šmohorju in Spodnjem Dravogradu. Od 1896. do 1904. je bil župnijski upravitelj v Kazazah in poleti pomožni duhovnik na Sv. Višarjah. Od 1. 1904. do 1917. je bil mestni župnik pri Sv. Katarini na Petrovi v beljaškem predmestju, vmes nekaj časa konfirman na Jezerskem. Od 1917. do 1920. je bil župnik v Borovljah. Julija 1921. se je odzval vabilu v Ameriko in prevzel tam župnijo Fulda blizu Berwicka v Sev. Dakoti. 1924. je prevzel slovensko župnijo Leadville v Coloradu, kjer je deloval do upokojitve 1. 1946. Od tedaj živi pri sobratu č. g. Vodušku v San Franciscu ob Pacifiku.

OTON AMBROŽ:

Velik pomen tujejezičnega tiska v Ameriki

New York. — V okusno urejenih prostorih Prekomorskega tiskovnega kluba na 39. cesti vzhodno, na Manhattanu, ki združuje ameriške časnikarje, ki so delovali v prekomorskih krajih, to se pravi po celem svetu, in ki je poln slik in spominov njihovih najbolj slavnih zastopnikov, izmed katerih so mnogi tudi padli po bojnih poljanah širom sveta, smo prisostvovali zelo zanimivi razpravi o velikem pomenu tujejezičnega, oziroma neangleškega tiska v Ameriki. Diskusijski večer so priredili skupno z Združenjem svobodnih časnikarjev Amerike. Največja dvorana kluba je bila nabito polna časnikarjev ameriškega in tujejezičnega tiska.

Diskusijski večer so priredili ob priliki izida knjige znanega ameriškega časnikarja g. Edwarda Hunterja »In many voices« (V mnogih glasovih), v kateri je prvič zbral na pičlih 200 straneh podatke o tujejezičnem tisku v Združenih državah Amerike, ki šteje skupno 675 rednih periodičnih publikacij 40 različnih narodnosti. Med njimi je okrog 70 dnevnikov.

Svoji knjigi je dal podnaslov »Študija o našem bajnem tujejezičnem tisku«. Pri razgovoru so med drugim sodelovali Andrew Valusek, urednik češkega in slovaškega dnevnika »New Yorks Dennik« ter predsednik združenja tujejezičnih založnikov Ignace Morawski, založnik in urednik poljskega dnevnika »Nowy Swiat«, Michel Cieplinski, predsednik mednarodnostnega tiska in vodilna politična osebnost v New York Cityu, Stanley Ross, urednik in sozaložnik španskega »El Diarios«, ki ima menda največjo naklado med tujejezičnimi dnevniki v Ameriki, ter Manfred George, urednik židovskega tednika »Aufbau«, ki slovi po intelektualni višini.

Razprava na podlagi objavljene knjige je pokazala, da so doslej v Ameriki zane-marjali pomen tujejezičnega tiska kar velja po mnenju g. Hunterja v prvi vrsti za zunanje ministrstvo in za osrednjo obveševalno agencijo. Po vojni je prišlo v Združene države čez štiri milijone novih imigrantov, katerim je tisk v materinskem jeziku most do nove domovine, ki mu v domačem jeziku posreduje in ga uvaja v resnični ameriški demokratični duh. Avtor nove knjige je tudi odkril, da je tujejezični tisk veliko bolj individualističen in premočrten kakor pa ameriški tisk, ki je na splošno konformističen in se trudi, da vsakemu ugaja in da se nikomur ne zameri.

Nekateri diskutanti so celo zastopali mnenje, da Amerika ni več tisti nekdanji »topilni lonec«, temveč da postaja bolj mozaik narodne skupnosti različnega porekla in kulture. Tujejezični tisk igra seveda tudi veliko vlogo pri ohranitvi in učenju domačega jezika zlasti mlajšega rodu, ki je že odrasel v novi domovini.

V najnovejšem času prodira v Ameriki tudi vedno bolj prepričanje, kar so tudi diskutanti poudarjali, da ni dovolj znati le en jezik, čeprav je to angleški kot najvažnejši jezik na svetu, temveč da je boljše znati vsaj dva ali pa tudi več jezikov. Kaj je potem bolj naravno, da se potrudimo, da tudi mlajši rod pozna dobro svoj materinski jezik, v našem primeru slovenščino kot podlago drugih slovanskih jezikov, zlasti ruščine, za katero vlada poleg španščine in francoščine največje zanimanje.

Z ameriškega stališča so diskutanti pohvalili navado nekaterih tujejezičnih listov, da imajo priloge v angleščini kot na pri-

mer »Ameriška Domovina«, ali pa celo posebno izdaje v angleščini, kot »Zajedničar«, glasilo Hrvatske Bratske Zajednice, in »Srbobran«, glasilo Srbske narodne zveze. Tako uvajajo novodošle polagoma v jezik njihove nove domovine, pa nekako priklenejo nase še one, ki so že manj večji v domačem jeziku.

Govorilo se je tudi o praktičnem popiranju tujejezičnega tiska z več oglasi, ki igrajo v Ameriki tako veliko vlogo. Reklamni strokovnjak nam je povedal, da se pri tem pojavljajo tudi jezikovne težave, ker je včasih zelo težko prevajati vse mogoče tehnične izraze v amerikanščini, ki jih mnogi tuji jeziki sploh nimajo ali jih pa vsaj prevajalci ne poznajo. Podjetniki se morajo bolj zanimati za to, katerim narodnim skupinam pripadajo njihovi odjemalci in naj potem oglašajo tudi v listih njihovega domačega jezika.

Vesoljska ladja na potu v vesmirje

Nekaj podatkov o sovjetski vesoljski ladji, ki je ponesla dva psa, Belko in Strelko, v vesmirje. Poizkus naj bi koristil prvemu poletu človeka v vesoljski prostor.

Za uspešen polet vesoljske ladje, ki je tehtala 4600 kg in so bile v njej živali, ter za njeno vrnitev na Zemljo je bilo treba rešiti vrsto zapletenih znanstvenih in tehničnih vprašanj, med drugim zagotoviti ladji krmarjen polet in pristanek, živalim pa pogoje za normalno življenje. Spočetka je ladja obkrožila Zemljo v 90,7 minute, njena pot pa je z zemeljskim ravnikom oklepala kot 64 stopinj in 57 minut.

Ladja je bila sestavljena iz dveh poglavitnih delov, iz kabine in iz oddelka z napravami. Razen aparatov, potrebnih za normalno življenje živali, so bili v kabini instrumenti za biološke poskuse, naprave za avtomatični pristanek in škatla s katapultom, v njej pa dva psa, miši, žuželke in rastline.

Na zunanji strani kabine so bile naprave za izpuščanje plinov, dalje baloni s stisnjanim plinom, orientacijski sistem, poskusne sončne baterije in naprava za uravnavanje toplote, ki naj bi preprečila, da bi se kabina vnela med pristajanjem. Plini v balonih so obnavljali zrak, ki so ga porabile živali v kabini, posebna naprava pa je uravnavala toploto v njej.

Ladjo so krmarili avtomati, usmerjati pa jo je bilo mogoče tudi z zemeljske površine. Njen polet so spremljali na več krajih Sovjetske zveze, podatki so se zbirali v električnih strojih, ki so izračunali nadaljnji polet.

Primer naj ponazori, kako natančno je bilo treba vse preračunati, da je kozmična ladja pristala na določenem mestu: če bi se pri računanju hitrosti vesoljske ladje zmotili za meter na sekundo, bi nastala razlika 50 km glede na predvideno točko pristanka. Napaka za 100 m pri računanju višine bi premaknila točko pristanka za 4,5 km od predvidenega kraja.

1812 ustanovljena 4 (v Ljubljani, Trstu, Reki in Dubrovniku). Za njih sodnike so jemali veletrgovce in banirke, ki so vršili svoj poklic vsaj že 5 let, a vsako leto jih je izstopila polovica. Ta so razsojala v vrednosti do 1000 Fr., za višje vsote pa apelacijska sodišča. Imela so to koristno prednost, da so pri razsodbah upoštevala predvsem udomačene nazore in običaje. — Za čuvanje javne varnosti in za kaznovanje političnih prestopkov so bila ustanovljena še posebna vojaška sodišča, toda predsedovali so tudi tem civilni sodniki.

Kot sem omenil, je bilo francosko sodstvo po zakonu brezplačno, toda zaradi majhnih plač sodnikov in zaradi nerednega prejetanja še te, so sodniki baje radi izrabljali vse prilike, da so pri sodstvu tudi kaj zaslužili. Za vse sodnike so bile pri njih uradnem poslovanju predpisane tudi posebne obleke (črni in rdeči talárji). Ljudstvo se dolgo ni moglo privaditi francoskemu sodstvu, a končno je dobilo o njem jako ugodno mnenje in ljudje so radi hodili poslušati tudi sodne obravnave, bali so se pa stroškov in sodnega postopka.

Uradni jezik je postal takoj po prihodu Francozov tudi pri sodiščih avtomatično in brez kakšne posebne navedbe francoski. Ker je potrdil Mar mont vse prejšnje avstrijsko uradništvo na svojih mestih, če so prišli Napoleonu, a ker ti vsaj na nižjih položajih francosko niso znali, je ostalo vsaj pri nižjih uradih po sili razmer še vse pri starem, torej pri nemškem uradovanju. Šele guverner Bertrand je izdal potem na osnovi § 250 definitivnega organizacijskega dekreta iz 1. 1811 tudi prvo naredbo (25. IX. 1811), ki se je tikala jezikovnega vprašanja pri ilirskih sodiščih. Tudi ta navodila niso določala glede jezika ničesar jasnega, le § 109 je odredil, da »v primeru, ako sodnik, obtoženec, priče ali eden od teh ne govori istega jezika ali niti istega narečja«, imenuje predsednik sodišča uradnega zapriseženega tolmača (o teh je izšla dne 3. III. 1813 še posebna uredba). Tolmače so imenovali navadno iz vrst uradništva. Končno

je bilo v § 159 še določeno, da se natisnejo ta navodila v treh jezikih, to je v francoščini, italijanščini in nemščini, toda znana sta le francoski in italijanski natisk. Že pet dni nato je pa izšla še druga naredba, v kateri je bilo rečeno, da se smeta rabiti za vse javne in zasebne spise pri sodiščih skupno s francoščino tudi nemščina in italijanščina. Toda po sili razmer je ostalo vsaj pri nižjih uradih še vse pri prejšnji avstrijski praksi, to je, da se je vršila velika večina vsega uradnega poslovanja v politični in v sodni upravi še nadalje v nemščini in celo brez predpisanih francoskih prevodov. Laže je pa šlo pri višjih uradih, ker je vsaj višje izobraženstvo v Avstriji vedel že znalo tudi francosko, dočim francoski oblastniki niso znali nemško. Glede na to so n. pr. tudi zapisnike ljubljanskega prizivnega sodišča lahko vodili v francoščini in so tudi med seboj razpravljali v tem jeziku (v arhivih graškega višjega deželnega sodišča je 257 takih pravnih spisov).

O slovenščini pri ilirskih sodiščih nam torej vsi uradni viri popolnoma molče. Po vsej verjetnosti se ta, razen pri kantonskih mirovniških sodnikih, ni uporabljala, toda s slovenskimi strankami, ki nemščine ali francoščine niso znale, so pač morali občevariti tudi pri tujejezičnih obravnavah vsaj s posredovanjem slovenskih tolmačev in tudi v tedanje nemške sodne zapisnike so večkrat vpleteni slovenski vzorci za prisege. Da pa Bertrando navedbe o slovenščini pri sodiščih molče, je seveda vzrok ta, da velik del tedanjih sodnikov slovensko ni znal, a celo tisti, ki so jo znali, je radi njene tedanje še premajhne razvitosti, zlasti v pravnem izrazoslovju, niso znali dovolj za natančno pravno izražanje. Precj jasno pa lahko vidimo, da je skušala francoščina tudi pri sodiščih čimbolj izpodrivati dotlejš vseveljavno nemščino. Da se slovenščina pri tedanjih sodiščih še ni mogla uveljaviti, bo pa eden poglavitnih vzrokov tudi ta, da med takratnimi slovenskimi pravniki še ni bilo nobenega takega moža, kakršen je bil na šolskem polju Vodnik.

Na grobu kardinala Stepinca

Goriški »Kat. Glas« prinaša naslednje sporočilo svojega dopisovalca »t. m.«:

»Pot me je te dni zanesla v Zagreb. Vleklo me je v stolnico, da bi videl grob kardinala Stepinca. Ko sem vanjo vstopil, sem zagledal pri vratih večje obvestilo v hrvaškem, latinskem, angleškem, francoskem, nemškem in italijanskem jeziku, da je kardinalov grob za glavnim oltarjem. Ob grobu je klečalo mnogo ljudi. Na marmornati plošči, ki zapira grob, je bilo prižganih mnogo sveč in bilo je tudi mnogo svežega cvetja. Ob plošči pri zgornjem grobu je črn okvir, na katerem je pritrjen odtis (maska) kardinalovega obraza s škofovsko kapo. Povedali so mi, da prihaja na grob mnogo ljudi, med katerimi je mnogo tujcev iz najrazličnejših držav.«

K temu sporočila pa pristavlja časopis, »zakaj ni obvestila tudi v slovenskem jeziku? V Zagreb prihaja na Stepinčev grob gotovo več Slovencev kot Francozov ali Italijanov.«

„Govoreča knjiga“ za slepce

Odkar je znana Braillova pisava za slepce, je najpomembnejša pridobitev tako imenovana »govoreča knjiga« v obliki posebnega aparata z zvočnim trakom, ki ga je izdelal angleški narodni inštitut za slepce v Londonu.

Aparat, katerega so izpopolnjevali celih petindvajset let, ima velikost škatle za cigare in je prirejen za zvočne trakove, ki jih ni treba izmenjati 20 ur. Vsak trak je komaj pol palca širok in more vzporedno zapisovati 18 vrst po 70 minut. Ravnati je z aparatom prav enostavno, ker je treba pritisniti na en sam gumb.

Doslej so imeli slepci na razpolago poleg pisave le gramofonske plošče. Zanje je pa bilo treba večkrat prav velikega in odročnega gramofona, s katerim so posebno starejši ljudje težko ravnali. Novi aparat pa je zelo priročen.

Inštitut za slepce posoja nove aparate proti letni odškodnini dveh funtov (približno 150 šilingov), zvočne trakove pa daje brezplačno na uporabo, kot je dajal dosedaj že tudi gramofonske plošče.

Slikarska razstava v Torontu

Akademski slikar Božidar Kramolc je priredil razstavo v Torontu. Bila je odprta od 18. junija do 2. julija. Razstavil je najnovejša dela in sicer 20 monotipij.

Nov slovenski diplomiranec

Na univerzi v Bloomingtonu v državi Indiana v Združenih državah ameriških je končal študije Darko Horn in prejel magistrsko diplomu.

Prihodnje šolsko leto bo poučeval ruski jezik in rusko literaturo na najbolj znani univerzi v Clevelandu. Čestitamo!

FRAN ERJAVEC:

286

KOROŠKI SLOVENC

(III. del)

Pritožbe proti razsodbam mirovniških sodnikov so šle na tribunal 1. stopnje, ki je tvoril obenem kriminalno sodišče in je razsojal v spornih zadevah do vsote 1000 frankov, ne da bi bil mogoč še nadaljnji priziv. Teh tribunolov je bilo v vsej Iliriji 11, za vso koroško provinco v Beljaku. Imelo je predsednika, 4 svetnike, 1 državnega tožilca, 1 vodjo pisarne in več sodnih slug, razen tega pa še 2 prisednika iz vrst meščanstva. Skoro vse (v Beljaku sploh vse) sodno osebje so Francozi uvideno jemali iz vrst prejšnjih avstrijskih sodnikov in uradnikov, ki so pač najbolje poznali razmere in pravne običaje. Francoski kazenski zakonik je stopil v veljavo dne 1. XI. 1811, dotlej je pa veljal še stari avstrijski pravdni red, a francoski državljanski zakonik (Code Napoleon) z Novim letom 1812. Preiskave v kazenskih zadevah so bile poverjene meštem (županom), mirovnim sodnikom in policijskim komisarjem, ki so izročali nabrano gradivo državnemu tožilcu. Prizivi proti razsodbam teh sodišč so šli na vzklicno (apelacijsko) sodišče, pri sporih, ki so jih obravnavala razna sodišča, pa na »Mali svet«, ki je bil deloma tudi prizivni sodni dvor zoper razsodbe trgovskih sodišč. Apelacijska sodišča so bila v Iliriji 3, in sicer v Ljubljani, v Zadru in v Dubrovniku, štela so po 12–14 sodnikov. Bavila so se zgolj s civilnimi zadevami in so obenem nadzorovala tudi sodišča 1. stopnje. — Kot nekako posebnost naj omenim še to, da so naročili za Ljubljano že spomladi 1. 1810 iz Pariza tudi »giljotino«, to je pripravo, s katero so za časa revolucije sekali obsojencem glave, toda zaradi splošnega ljudskega odpora je pri nas menda niso nikoli uporabljali.

Jako koristna francoska novost so bila (poleg trgovskih zbornic) trgovska sodišča, ki so bila v začetku 1.

Mali obmejni promet med Avstrijo in Jugoslavijo

Od 15. julija 1960 je v veljavi dodatni sporazum o obmejnem prometu med Avstrijo in Jugoslavijo

Avstrijska in jugoslovanska vlada sta 19. 3. 1953 z medsebojno pogodbo sklenili sporazum o nepremičninah dvolastnikov v obmejnem področju med Avstrijo in Jugoslavijo, ki je služil predvsem dvolastniškemu prometu.

Ob obisku avstrijskega zunanega ministra dr. Kreiskega dne 18. marca letos pa je bil v Beogradu sklenjen dodatni sporazum o ureditvi malega obmejnega prometa. Obmejni pas na obeh straneh avstrijsko-jugoslovanske meje je v dodatnem sporazumu določen s posebnim seznamom občin, katerih stalni prebivalci imajo pravico do stalnih obmejnih propustnic. Stalne obmejne propustnice dajejo avstrijskim in jugoslovanskim državljanom s stalnim bivališčem v navedenih občinah pravico, da smejo potovati štirikrat na mesec preko državne meje in se vsakokrat zadržati v sosedni obmejni coni do 60 ur. Mladolletniki do 16 let smejo prestopiti državno mejo samo v spremstvu staršev ali drugih oseb, v katerih stalne obmejne propustnice so vpisane.

Državno mejo mora imetnik stalne propustnice prekoračiti na mejnih prehodih, navedenih v propustnici, in sicer na istem prehodu tja in nazaj. Stalna obmejna propustnica velja največ leto dni in jo je mogoče podaljšati vsakokrat za naslednje leto.

Novi, dodatni sporazum o malem obmejnem prometu v ničemer ne spreminja prejšnjega sporazuma o prometu dvolastnikov, ki so že do zdaj imeli pravico prehajati čez mejo, goniti živino na pašo, sprav-

ljati poljske pridelke, jemati s seboj delovno orodje itd., temveč daje pravico do prehoda čez državno mejo vsem avstrijskim in jugoslovanskim državljanom, ki stalno bivajo v eni od obeh obmejnih con, ne glede na to, ali so dvolastniki ali ne.

Stalne obmejne propustnice izdajajo v Avstriji pristojna okrajna glavarstva v Beljaku (za mesto Beljak je pristojna policijska direkcija), Celovcu, Velikovcu in Wolfsbergu; na Štajerskem v Feldbachu, Deutschlandsbergu, Leibnitzu in Radkersburgu ter na Gradiščanskem v Jennersdorfu. V Jugoslaviji izdajajo obmejne propustnice okrajni ljudski odbori v Kranju, Celju, Mariboru in Murski Soboti.

Stalni prebivalci občin v obmejnem pasu se morajo torej za izstavitve obmejne propustnice obrniti na svoje pristojno okrajno glavarstvo, kjer dobijo poseben formular za prošnjo. Točno izpolnjenemu obrazcu je treba priložiti: 1. rojstni list; 2. potrdilo o državljanstvu; 3. potrdilo o bivališču (izstavljeno od občine, v kateri je prosilec stalno prijavljen); 4. dve sliki (novejšega datuma) in 5. kolek za 6.—šilingov. Ker mora biti izkaznica predložena v odobritev tudi pristojni oblasti sosednje države, traja postopek za izstavitve obmejne propustnice približno tri do štiri tedne.

Dokler ne bodo urejeni posebni predpisi za carinski promet v obmejnem pasu, veljajo tudi tu carinska določila, ki so v veljavi za prehod meje v Avstriji in Jugoslaviji.

Seznam občin, katerih stalni prebivalci imajo pravico do stalnih obmejnih propustnic

V AVSTRIJI:

1. Hohenthum — Straja ves; 2. Arnoldstein — Podkloster; 3. Villach — Beljak; 4. Finkenstein — Bekštanj; 5. Maria-Gail — Marija na Zilji; 6. Ledentzen — Ledince; 7. Rosseg — Rožek; 8. St. Jakob; 9. Feistritz i. R. — Bistrica v Rožu; 10. Weizelsdorf — Svetna ves; 11. Windisch-Bleiberg — Slovenji Plajberk; 12. Unter-Ferlach — Medborovnica; 13. Ferlach — Borovlje; 14. Zell — Sele; — 15. St. Margarethen i. R. — Šmarjeta v Rožu; 16. Gal-

111. Pichla bei Mureck; 112. Perbersdorf — St. Veit; 113. Oberschwarza; 114. Oberrakitsch; 115. Nägelsdorf; 116. Mureck — Cmurek; 117. Markt; 118. Lichendorf — Likovci; 119. Kronnersdorf; 120. Krobathen; 121. Hofstätten; 122. Hart; 123. Hainsdorf; 124. Gosdorf (mit Misseldorf); 125. Edla; 126. Diepersdorf (mit Fluttendorf); 127. Deutsch Goritz — Nemška Gorica; 128. Zelting — Zenkovci; 129. Unterpurkla — Spodnja Purkla; 130. Tieschen; 131. Sichelendorf — Žetinci; 132. Radochen; 133. Radkersburg — Radgona; 134. Pridahof — Pridova; 135. Pölten; 136. Pfarrsdorf — Farovci; 137. Oberpurkla — Gornja Purkla; 138. Neusetz; 139. Laafeld — Poterna; 140. Klösch — Klek; 141. Karla (mit Unterkarla); 142. Hürth (mit Hürtherberg); 143. Hummersdorf; 144. Hof; 145. Haselbach; 146. Weichselbaum; 147. Halbenrain — Obrajna; 148. Gruisla; 149. Goritz b. Radkersburg — Slovenska Gorica; 150. Drauchen; 151. Dornau — Trnova; 152. Donnersdorf; 153. Dietzen; 154. Deutsch Haseldorf; 155. Dedenitz — Dedonci; 156. Altneudorf — Stara — Nova ves; 157. Trautmannsdorf; 158. Merkenndorf; 159. Dorf Gleichenberg; 160. Gossendorf; 161. Stainz; 162. Krusdorf; 163. Bad Gleichenberg; 164. Waltra; 165. Schiefer; 166. Fehring; 167. Höflach; 168. Petzelsdorf; 169. Petersdorf I.; 170. Jamm; 171. Frutten-Giesselsdorf; 172. Unterlamm; 173. St. Anna a. Aigen; 174. Mahrensdorf; 175. Kapfenstein; 176. Hohenbrugg; 177. Bair. Kölldorf; 178.

KNJIGARNA IN PAPIRNICA

BUCH- UND PAPIERHANDLUNG

CARINTHIA

Windisch-Minihof; 179. Weichselbaum; 180. Welten; 181. Tanka; 182. St. Martin a. d. Raab; 183. Rax; 184. Oberdrosen; 185. Neumarkt a. d. Raab; 186. Neuhaus am Klausenbach; 187. Minihof-Liebau; 188. Mühlgraben; 189. Krottendorf; 190. Kalch; 191. Jennersdorf; 192. Grieselstein; 193. Gritsch; 194. Doiber; 195. Bonisdorf.

V JUGOSLAVIJI:

1. Kranjska gora; 2. Dovje — Mojstrana; 3. Jesenice; 4. Žirovnica; 5. Begunje; 6. Tržič; 7. Jezersko; 8. Solčava; 9. Črna pri Prevaljah; 10. Mežica; 11. Prevalje; 12. Dravograd; 13. Muta; 14. Radlje ob Dravi; 15. Vuzenica; 16. Ravne; 17. Brezno — Podvelka; 18. Ožbalt ob Dravi; 19. Selnica ob Dravi; 20. Srednje; 21. Ruše (katastrske občine: Ruše, Bistrica pri Rušah; Bistrica pri Limbušu, Laznica in Limbuš); 22. Zgornja Kungota; 23. St. Ilj; 24. Velka; 25. Zgornja Ščavnica; 26. Jurovski dol; 27.

Jakobski dol; 28. Jarenina; 29. Pesnica; 30. Kamnica; 31. Apače; 32. Radgona; 33. Ivanjci; 34. Radenci; 35. Videm ob Ščavnici; 36. Tišina; 37. Cankova; 38. Rogaševci; 39. Kuzma; 40. Grad (prej Gor. Lendava) 41. Bodonci; 42. Gornji Petrovci; 43. Mačkovci (katastrske občine: Otovci, Prosečka vas, Mačkovci, Poznanovci, Pečarovci); 44. Puconci (katastrske občine: Lemerje, Brezovci, Predanovci, Polana, Gorica, Salamenci, Markišavci, Puconci in Vaneča); 45. Murska Sobotna (katastrske občine: Veščica, Čemelavci, Krog, Bakovci in Murska Sobotna).

Seznam mejnih prehodov, ki se jih lahko poslužujejo imenitniki izkaznic za obmejni promet

a) v železniškem prometu:

v Avstriji:	v Jugoslaviji:
1. Spielfeld — Špilje	St. Ilj
2. Bleiburg — Pliberk	Prevalje
3. Lavamünd — Labot	Dravograd
4. Rosenbach — Podrožica	Jesenice

b) v cestnem prometu:

v Avstriji:	v Jugoslaviji:
1. Riegersdorf — Rikarja ves	Podkoren
2. Loibthal — Brodi	Sv. Ana (Ljubelj)
3. Bad Vellach — Bela	Jezersko
4. St. Leonhard — St. Lenart	Sveti Duh
5. Lüscha — Lužje	Koprivna
6. Loibach — Libuče	Mežica
7. Bleiburg — Pliberk	Prevalje
8. Lavamünd — Labot	Libeliče
9. Lavamünd — Labot	Dravograd
10. Laaken — Mlake	Pernice
11. Soboth — Sobotna	Muta
12. Eibiswald — Ivnik	Marenberg
13. Oberhaag	Remšnik
14. Arnfels — Arvež	Kapla
15. Leutschach — Lučane	Sv. Ožbolt
16. Leutschach — Lučane	Sv. Jurij
17. Glanz — Klanci	Špičnik
18. Ehrenhausen	Svečina
19. Ehrenhausen	Plač
20. Spielfeld — Špilje	St. Ilj
21. Oberschwarza	Čeršak
22. Weitersfeld	Sladki vrh

Slovenske matere in očetje!

Že so mimo prvi septembrski dnevi, ko ste ob vstopu v novo šolsko leto z blagoslovljeno vodo pokropili in pokrižali svoje šoloobvezne malčke in jih poslali v šole. Doma so ostali le šoli odrasli. Skrbni vas njihova bodočnost. Prav bi bilo, da bi se česa naučili.

Slovenske matere, slovenski očetje! Za srečo vaših odraslih deklet obstajata na Koroškem dve slovenski gospodinjski šoli! Tam je pripravljen prostor za vašo dekleta za zimske mesece, ko doma morebiti nimajo niti prave zaposlitve. V gospodinjski šoli šolskih sester v St. Rupertu pri Velikovcu ali St. Jakobu v Rožu bodo deležne vaše hčerke temeljite priprave za življenje. Poleg strokovnega znanja boste z obiskom te šole zapustili svojim hčerkam tudi — po besedah našega škofa A. Martina Slomška — največjo doto, ki so jo starši dolžni zapustiti svojim otrokom, to je: materinski jezik. Vdane svojemu narodu, utrjene v veri in verskih načelih, strokovno izobražene bodo vaše hčerke po končani gospodinjski šoli pogumno stopile v življenje, sebi in narodu v srečo, vam, dragi starši, pa v ponos in veselje!

Zato ne oklevajte in ne zamudite ponujene prilike!

Pouk na obeh šolah se prične v prvih novembrskih dneh. Natančnejša pojasnila, vam na željo rade volje pošljeta

vodstvi gospodinjske šole v St. Rupertu pri Velikovcu ali v St. Jakobu v Rožu.

23. Mureck	Gornji Cmurek
24. Unterpurkla	Črnci
25. Wasendorf	Lutverci
26. Radkersburg — Radgona	Zgornja Radgona
27. Radkersburg — Radgona	Mele
28. Sichelndorf — Žetinci	Gederovci
29. Zelting — Zenkovci	Cankova
30. Goritz	Korovci
31. Pölten	Korovci
32. Gruisla	Fikšinci
33. St. Anna	Kramarovci
34. Kalch	Serdica
35. Minihof Libau	Rogaševci
36. Tanka	Matjaševci

VEČ SAMOZAVESTI!

»Vse mine, tudi sezona,« je dejal kmet iz celovške okolice, ko je nejevoljen kljuval s svojega kosa po pohojeni in poležani travi svojega travnika. Seveda, kmetov travnik ni velemestni park; in le tu in tam opominja letoviščarja lesena tabla z napisom, naj se drži pota in ne dela škode.

Pa vse to ni tako tragično. Končno je danes trave dovolj, celo preveč. Lepi travniki ostajajo zadnja leta nepokošeni, ker so posestniki opustili kmetovanje, da se lahko nemoteno posvetijo tujskemu prometu, ki jim vsaj sedaj — pri manjšem trudu več nese. Bogve, morda pride kdaj čas, ko se bodo skesani vrnili nazaj k zaničevani zemlji, da jih bo spet redila kot nekdanj, ker ne bo ljudi, ki bi jim kar suhe šilinge in marke nosili na mizo.

Sicer pa prinaša letovišče poleg finančne še marsikatero drugo korist. Nudi nam med drugim priložnost za srečanje z najrazličnejšimi ljudmi, s tem pa razširitev našega obzorja in možnost pravilnejšega gledanja in vrednotenja nas samih, naših življenjskih prilik, naših verskih in narodnih posebnosti, vrlin in napak.

Gotovo je ena naših glavnih napak ta, da nam manjka samozvesti; da imamo za malovredno tako rekoč vse, kar je našega, domačega — pa za bogve kaj, kar je tujega, zlasti nemškega. Priti so morali tujci med nas, da so nam s prstom pokazali na edinstvene lepote naše dežele: naših dolin in planin, naših polj, jezer in gozdov. Koliko dragocene domače zemlje so pred desetletji skoraj zastonj razdali v tuje roke naši kmetje, češ čemu mi bo to močvirje! Danes že vedo, da je bilo napako, ko sami že skoraj dostopa nimajo

do vode. In spet morajo priti tujci med nas, da nam odpro oči in ušesa za kulturne vrednote, ki jih odkrivajo pri nas Slovincih. To seveda samo tako dolgo, dokler jih ne zastrupijo krajevni nestrpnosti.

Izmed raznih podobnih si primerov navajam sledečega: Gospod iz Nemčije je slišal otroke pri igranju slovensko govoriti. Radoveden vpraša svojo gostiteljico; kateri jezik je to. Na njen odgovor, da je slovenski, začuden vpraša, ga li tudi ona zna govoriti. Ko mu žena pove, da seveda tudi in da je to občevalni jezik domačinov, gospod poln iskrenega občudovanja vzkligne: »Potem znate govoriti kar v dveh jezikih? Bogati ste in zavidanja vredni!«

Ko sem to slišal pripovedovati, sem sam pri sebi zares pomiloval premnoge naše ljudi, ki se sramujejo priznati, zlasti pred letoviščarji, da poleg priučene nemščine govorijo še en jezik in da jim je ta celo materinski.

Z velikim ponosom na naše slovenske kulturne vrednote pa me je navdalo in mora slehernega rodoljuba napolniti pismo, ki nam ga je katoliška izobraženka iz Nemčije, potem ko je bila prvič pri nas na letovišču, poslala takoj po svoji vrnitvi domov. V njem piše med drugim: »Pa še nekaj spada med trajne spomine: slovensko petje v vaši cerkvi. Kako lepo je, da se Bog na tako mnogovrsten način slavi. Koliko duše in miline je v teh melodijah! Še dolgo bom mislila nanje...«

Tako sodi človek, ki brez predsodkov, s plemenitim in dobrotnim srcem poslušajo našo pesem. Pri nas pa so ljudje, ki jih vsaka beseda izdaja, da so Slovenci, pa se po vsej sili trudijo, da bi to prelepo slovensko pesem pregnali iz cerkve. Iz tega iskrenega priznanja tujega, slovenščine nekega človeka naj spoznajo, kako skrajno nespametni so, ko zaničujejo nekaj svojega, kar celo tujci občudujejo. Naj bi se od tujcev učili vsaj pravičnega gledanja in vrednotenja vsega, kar imamo od prednikov. Mi pa, ki se še zavedamo, »da sinovi Slave smo«, hočemo našo slovensko besedo in pesem s tem večjo ljubeznijo gojiti in braniti kot naš najdražji zaklad.

»Vse mine, tudi sezona.« Tem kmetovim besedam še dodajam: Naj prihodnja sezona spet pripelje k nam iskrenim prijateljem ne le naših pokrajinskih, marveč tudi naših kulturnih lepot.

KLAGENFURT-
CELOVEC
KOTSCHACH
ST. VEIT/GLAN
WOLFSBERG

VSE ZA

šolo

ALLES FÜR DIE

Schule

lizien — Galicija; 17. Eberndorf — Dobrla ves; 18. Eisenkappel — Železna Kapla; 19. Vellach — Bela; 20. Sittersdorf — Žitara ves; 21. Globasnitz — Globasnica; 22. Feistritz ob Bleiburg — Bistrica pri Pliberku; 23. Loibach — Libuče; 24. Bleiburg — Pliberk; 25. Moos — Blato; 26. Ruden — Ruda; 27. Schwabegg — Zvabek; 28. Leifling — Libeliče; 29. Legerbuch; 30. St. Georgen; 31. St. Paul; 32. Ettendorf; 33. Lavamünd — Labot; 34. Altenmarkt; 35. Oberhart; 36. Wielfresen; 37. Limberg; 38. Schwanberg; 39. Gasselsdorf; 40. Soboth — Sobotna; 41. St. Oswald o. E.; 42. Wernersdorf; 43. Vordersdorf; 44. Wies — Travnik; 45. Pöfling-Brunn; 46. St. Ulrich; 47. Pitschgau — Pečohova; 48. Oberlatein; 49. Feisternitz; 50. Sterlegg; 51. Markt Eibiswald — Ivnik; 52. Kleinradl — Mali Radelj; 53. Kornriegl; 54. Stammeregg; 55. Rothwein — Radvanje; 56. Laaken — Mlake; 57. Wagner; 58. St. Veit a. V.; 59. Untervogau; 60. Schlossberg — Gradišče; 61. Sultzal; 62. Ottenberg; 63. Strass; 64. Seggau — Sekova; 66. Retznei — Rečje; 67. Ratsch; 68. Prarath; 69. Obervogau; 70. Oberfahnenbach; 71. Oberhaag; 72. Heinschuh; 73. St. Nikolai ob Frassling; 74. Hütt; 75. Neutersdorf; 76. Nestelberg; 77. Lind; 78. Lipsch; 79. Leutschach — Lučane; 80. Stadt-Leibnitz — Lipnica; 81. Landscha; 82. St. Johann i. S.; 83. Gross-Klein; 84. Gersdorf; 85. Gamlitz — Gomilica; 86. Glanz — Klanci; 87. Gabersdorf; 88. Eichberg-Trautenberg; 89. Ehrenhausen — Ernož; 90. Berghausen; 91. Arnfels — Arvež; 92. Straden; 93. Dietersdorf; 94. Perbersdorf — St. Peter; 95. Wittmannsdorf; 96. Wieden; 97. Weitersfeld; 98. Weinburg (mit Priebling); 99. Unterschwarza; 100. Unterakitsch; 101. Spitz (Ober- und Unterspitz); 102. Siebing; 103. Seibersdorf — St. Veit; 104. Schröten; 105. Schwabau; 106. St. Peter am Ottersbach; 107. Salsach; 108. Rohrbach; 109. Ratschendorf; 110. Rannersdorf am Sasbach;

NAŠE ZDRAVJE:

Srčna napaka

So take srčne bolezni, ki nastanejo iz napak, vnetij in okvar v srcu samem, so tudi take, ki nastanejo zaradi posledic ledvičnih in jetrnih bolezni, zavoljo poapneja žil ali prevelikega krvnega pritiska, zaradi infekcijskih bolezni, zaradi starostnih okvar itd. Treba je ločiti eno srčno bolezen od druge in zdraviti vsako na svoj način. Srčnih bolezni pa je, kot smo brali, velika vrsta. »Srčna napaka« leži lahko v okvari srčnih zaklopk med preddvori in prekati srca, ko so zaklopke bodisi deloma zaraščene med seboj, bodisi da se zaradi razširjenja preslabo zapirajo. Prav tako je z zaklopkami velikih žil, ki vodijo iz srca. Okvare teh zaklopk zahtevajo povečano delovanje srca, kar povzroči lahko razširjenje srca, kar pa se zopet lahko popravi, kot pravijo ljudje, kompenzira na ta način, da se zdebelé srčne stene, okrepi mišičje v njih in se s tem do neke mere popravi srčna funkcija, delovanje srca.

Tudi pri dolgotrajnih fizičnih naporih se okrepi srčno mišičje. Če pa seveda gre do ti naporu preko mere, n. pr. pri pretiranem plezanju po gorah, pri pretirani telovadbi, se zgodi, da se srce razširi bolj, kot bi se moglo istočasno okrepiti mišičje, kar ima potem težje posledice. Lahko se vnamejo tudi srčne stene same, srčno mišičje, kar se lahko zgodi pri nekaterih infekcijskih (nalezljivih) boleznih, pri anginah, pri vnetih zobnih koreninah (granulomih) in pri revmatizmu, ki je zopet mnogokrat posledica vnetih mandljev in granulomov. Pri nekaterih ledvičnih boleznih, pri pljučnicah itd. mora srce delati z dosti večjim naporom, kar ima lahko svoje posledice.

Pri debelih ljudeh se nabira maščoba okoli srca, kar ovira njegovo delo. Izven tega poznamo še tako zvano mastno degeneracijo srčnih mišic, kar pa ni v zvezi z debelostjo.

Lahko obole zlasti v starosti, zlasti pri kadilcih in alkoholikih tudi tiste žile, ki krožijo okoli srca in skrbje za srce samo. Nezmerenost v alkoholu in pa tobak so dosti večji škodljivci za srce, kot si običajno ljudje predstavljajo in skrajšujejo marsikomu življenje za desetletje in še več. Po neki ameriški statistiki je življenjska doba hudih kadilcev povprečno deset let krajša kot nekadilcev. Razne izjeme, da žive kadilci tudi do 90 let, nas ne smejo varati in tolažiti, ker odloča pri tem še vrsta drugih vzrokov. Kaj žalostno je pogledati pri raztelesenju srce kroničnega pijanca, tako zelo je skvarjeno.

Marsikdaj pričarajo videz težke srčne napake tako zvane srčne nerazpore, ki se pojavljajo zaradi nepravilnega delovanja srčnih živcev. Razno prehitro utripanje, nepravilno utripanje, stiskanje in podobno povzročajo močne občutke tesnobe in strahu pred nenadno smrtjo, da si to ni združeno z nevarnostjo. Izjema so taka srčna občutja pri angini pectoris, ki pa se pojavlja le v starejših letih.

Če je srce okvarjeno v večji meri, zastaja kri zlasti v spodnjih delih telesa in takim ljudem začno otekati noge. V takih primerih se je treba zdraviti vztrajno in odločno. Sploh je mogoče pri srčnih boleznih z vztrajnim in ponavljajočim se zdravljenjem doseči znatno izboljšanje, če ne celo ozdravljenje. Ni ga pa zdravnika, ki bi lahko nekoliko težjo srčno napako ozdravil v 14 dneh!

Sami lahko mnogo storimo za svoje srce, zato nikoli ne dirjajmo v breg. Stopajmo s polnimi stopali in ne po prstih in vselej tako, da nam ne zmanjka sape za razgovor. Stopati v breg moramo tako, da bi lahko vsak hip brez težke sape zapeli pe-

Pogosto smo že opozorili na najrazličnejše možnosti nesreč na kmetiji. Tudi tokrat nekaj besed o tem, kako se pred nesrečami lahko zavarujemo. Oglejmo si najprej objektivne vzroke nesreče v silosu.

V krmi, ki je stisnjena v silosu, kipi mlečna kislina. Pri tem nastaja plin, ki je brez duha in brez barve — ogljikova kislina. Ta plin je težji kot zrak in leži zato neposredno nad vloženo krmo. Že malenkostne količine tega strupenega plina povzročijo glavobol, utripanje srca in težko dihanje. Že po nekaj sekundah pade tudi najmočnejši človek v nezavest, se zgrudi pri tem na površino krme, kjer je največ ogljikove kisline, in se zaduši. Da ugotovimo prisotnost tega tako strupenega plina, nam pomaga plamen sveče, katerega ta plin tudi zamori. Torej, vedite, da je v silosu strupeni plin, če je sveča, ki ste jo gorečo spustili vanj, ugasnila.

Sredstva, s katerimi pleskamo notranje stene silosov vsebujejo pogosto lahko vnetljive primese. Ko pleskamo, nastajajo hlapi, ki tudi lahko učinkujejo smrtonosno na človeka, če jih predolgo vdihava. Ti

smico. Če ravnamo drugače, delamo napačno.

Tudi ne smemo naenkrat skočiti v prehladno ali prevročo vodo! Takrat bi se naenkrat skrčile vse žilice v koži, kar bi hipoma zahtevalo od srca dosti večji napor in kar bi utegnilo biti pri obstoječi srčni napaki smrtno nevarno. Marsikateri kopalec je to že plačal s svojim življenjem. Če pa se hladne in vroče vode navadimo s tem, da si najprej umijemo obraz, potem roke in noge, se bodo žilice na koži razširile, bolj rdeča bo postala koža in srču bo delovanje olajšano. Tako imenovana srčna trenaža, oblikovanje z mrzlo in vročo vodo izmenoma, potem pa še parjenje na vročem soncu je primerno le za kot ris zdrave ljudi. Pri nezvesti pa poškrbimo kožo z mrzlo vodo zato, ker so se poprej notranje žile preveč razširile, s škropljenjem pa dosežemo, da se kožne žile spet skrčijo, da se srce bolj napolni s krvjo. Vroče parne kopeli so lahko pri težjih srčnih napakah nevarne in jih torej delamo le pod nadzorstvom zdravnika.

Bolniki se pogosto razburjajo, ker jim je en zdravnik predpisal mizle, drugi pa vroče obkladke. Pravilno je, razen v redkih izjemah, oboje. Mrzli in vroči obkladki delujejo s tem, da s trajnim dražljajem delujejo na ožilje in imamo torej isti učinek. Pomnite pa: pri poškodbah oči in glave ne smete polagati vročih obkladkov.

Bodimo oprezní!

hlapi se tudi radi hitro vnamejo in ob stiku s svežim zrakom kaj lahko eksplodirajo. Zato se ne sme za časa pleskanja silosa nikoli približati z odprtim ognjem. Tudi kajenje cigaret je nevarno. Pri pleskanju silosa ne smemo z gorečo svečo preizkušati, če je v njem plin. To moramo napraviti takrat, ko že siliramo.

Posode za siliranje ali okisevalni jarki morajo biti postavljeni na takih mestih, kjer ni nevarnosti, da bi kdo padel vanje. Če jih imamo med poslopji, jih je treba pokriti s tako močnimi pokrovi, da more peljati voz čez.

Pri vstopanju v silos ali okisevalni jarek je treba biti še prav posebno previden! **Nikoli naj ne jemlje krme iz silosa ali iz jarka ena sama oseba.** Vselej naj bo poleg še druga, ki bo lahko priključila pomoč v slučaju potrebe, ne da bi se morala zavoljo tega odstraniti od silosa. To je posebno važno zapomniti si, kajti prišlo je že tudi do serijskih nesreč zavoljo tega, ker je skušal tisti, ki je ostal zunaj, sam potegniti nezvestnega tovariša iz silosa, pri tem pa je tudi njega omamil plin ter ga onesvestil.

Pri tem pa so predvsem gospodarsko šibkejši obrati morali opustiti druge nujno potrebne investicije, ker se niso hoteli obremeniti s tujim kapitalom, katerega obrestno mero bi kasneje močno občutili, ker je ta v razmerju s kmetijskim obrestovanjem relativno visoka.

Za kuharice

Pisana solata

Skuhamo cel krompir, ki se ne sme drobiti in ga zrežemo na tanke rezine. Posebej skuhamo na kocke zrezano zeleno, korenček in še skodelico skuhanega graha. Na drobno sesekljamo čebulo in zelen peteršilj, vzamemo 3 do 4 na kocke zrezane kumarice in gobice, gorčico, dišavni kis in kupljeno majonezo. Na kocke zrežemo še malo pečenke, košček salame in košček sira. Vse sestavine narahlo zmešamo z majonezo, ki smo ji dodali gorčico in potrebni kis. Solato solimo, po želji še popopravimo. Serviramo jo v primerni skledi, okrašeno z jajčnimi rezinami, zelenim peteršiljem in kaprami. Lahko pa jo naložimo na solatne liste, ki jih lepo razvrstimo po večji plošči ter vsak kupček okrasimo z jajčno rezino. V sredo vsakega rumenjaka denemo po eno kapro.

Obišcite mojo stalno razstavo o gospodarstvu, poljedelstvu, gospodinjstvu in tehniki (prispele novi kmetijski stroji, pralni stroji, radioaparati itd.)

JOHAN LOMŠEK

ST. LIPŠ, TIHOJA, P. Dobrla ves

Šoferski kotichek

Od kar so se formalnosti na državnih mejah močno poenostavile in je tujina v vedno večji meri cilj počitniške vožnje; odkar imajo tudi mnogi delojemalci možnost dva dni v tednu izkoristiti za večje, daljše izlete, ki jih vodijo preko državnih meja, je postalo vprašanje absolviranja dolgih voženj zelo pereče. Pomembno je ne samo za tiste, ki sedijo v avtomobilu, temveč predvsem za tistega, ki vozilo upravlja.

Ni namreč vseeno, če na primer ves dan vozimo po okolici bivališča in se od časa do časa kje ustavimo in kaj prigriznemo, ali če imamo za cilj dneva kako oddaljeno mesto, do katerega hočemo priti čimprej brez pogostih odmorov.

Dolga vožnja za volanom je — ne smejte se — v prvi vrsti zadeva želodca in šele potem tehnična zadeva. Da mora vozilo biti kos vsem zahtevam, ki mu jih postavljamo, je samo po sebi umevno. Vse prerediti in prepovršiti pa se bavimo v vprašanju, če bo vozač kos vsemu, kar dolga vožnja od njega zahteva. Mnogo je avtomobilistov, ki podvzamejo popolnoma napačne ukrepe kadar se odpravljajo na dolgo vožnjo. Trenirani vozači za dolge proge lahko presedujejo za volanom tudi 11 ur pa so na cilju še vedno neutrujeni.

Kako to, se boste vpraševali. Prvič mora vsak šofer paziti, da se sedež kolikor mogoče natanko prilagodi križu in hrbtu. Še vse premalo je splošnosti znano, da mnogi sedeži anatomsko niso dovolj oblikovani in ravno na najbolj občutljivem mestu, ravno na križu, puščajo prostor v katerega se hrbtnica sedečega šoferja med vožnjo stalno prekomerno in prepogosto upogiba, kar po gotovem času povzroči utrujenost, katero občuti predvsem glava. Kdor ima tak sedež, naj si izpolni prostor med hrbtnico in naslonjačem sedeža s kako blazino.

Nikakor pa ne smemo potisniti take blazine kar tjavendano za hrbet, kajti ta se med vožnjo pomakne v stran in navzdol, kar postane sčasom prav tako neudobno in neugodno kot slabo grajen sedež. Opora mora ostati križu. Poizkusite, pa boste presenečeni koliko to izda na daljših vožnjah.

Toda tudi to še ne zadostuje za absolviranje 500 km ali več v enem dnevu, ne da bi se pri tem posebno utrudili. Kakor smo že rekli, je treba rešiti predvsem zadevo želodca. Današnji človek je na žalost nagiben k temu, da vse preveč je. Mnogi so prepričani, da morajo na daljših vožnjah vsaj enkrat pošteno napolniti svoj želodec. To pa je popolnoma zgrešeno mišljenje in početje. Šofer naj bi na daljših vožnjah prejel nekoliko stradal, kot pa prekomerno jedel. Je naj le toliko, kolikor bi pojedel doma, če bi bral kako zanimivo knjigo. Šofer namreč za časa vožnje v gotovem smislu ves čas bere, bere s ceste, ki se odkriva pred njim in mu nudi dosti presenečenj, ki jih mora kolikor mogoče mirno sprejeti na znanje ter jih prebaviti. Vemo pa tudi, da poln želodec ne študira rad, to se pravi, da možgani po obilnem kosilu, ki je dobro teknilo, le leno delujejo in počasi reagirajo. Počasne reakcije za volanom pa so nevarne. Zaradi stalno spreminjajočega se položaja na cestah, ki so polne drugih vozil, mora biti šofer ves čas buden in sicer tudi če vozi po kot ravnilo ravni cesti z vso brzino, ki jo avtomobil zmore.

Kaj naj bi šofer ali šoferka jedla, da ostane ves dan sveža? Ne smemo pozabiti, da možgane pri dolgi vožnji sčasoma tudi utrudimo. Dognali so, da se najbolj prileže kot pijača topel, malo oslajen čaj. Kot prigrizek pa priporočajo kuhano šunko in malo kruha. Pogosto izraženo mnenje, da mora šofer med vožnjo jesti veliko kruha, je napačno. Če ga pa že je, mora biti star, suh kruh. Sadje je priporočljivo le, če je šoferjeva prebava v redu.

Moda je postala, da moški ne nosijo več naramnic. Kdor si hlače pripaše z jermenom tako močno okoli trebuha, da še stoji komaj diha, mora seveda, čim sede za volan, pas odpeti. Toda tega mnogi ne naredijo, če sedi poleg njih ženska bitje. Vendar se tako zanemarjanje bridko maščuje, ker moti vso notranjost telesa, tudi če vozač tega noče priznati.

Poleti pa igra nemajhno vlogo tudi prezračevanje vozila in to ne samo za sopotnike temveč v glavnem za šoferja. Tudi primerna obutev je potrebna za daljše vožnje. Če je vroče naj natakne šofer široke, udobne čevlje v katerih lahko brez muje miga s prsti. Kajti če morajo biti noge ves ljubi dan v enem in istem položaju v ozkih čevljih, ni to le nepotrebna muka, temveč tudi nevarnost, da bo šofer zaradi tega le slabo upravljal pedale.

KMETIJSKE VESTI

Zanimiv vpogled v prehrano prebivalstva v različnih državah sveta nudi pred kratkim izdano letno poročilo Svetovne organizacije za prehrano (FAO) 1959 o kmetijstvu. Največjo potrošnjo hrane je še vedno zaznamovati na Irskem, kjer porabi na dan ena oseba nič manj kot 3500 kalorij. Sledijo ji Nova Zelandija s 3430, Danska s 3350, Velika Britanija s 3260 in Švica s 3180 kalorijami po prebivalcu na dan. Potrošnja kalorij po prebivalcu na dan znaša v Združenih državah Amerike, Kanadi, Argentini, Urugvaju in na Norveškem 3100 kalorij.

V Avstriji smo na dan porabili na osebo leta 1959 živeža, ki je vseboval 3050 kalorij. Povprečna potrošnja kalorij po prebivalcu na dan je torej pri nas večja kot v Zpadni Nemčiji (2990), v Franciji (2950), v Belgiji, Holandiji in Luxembru (2930) in na Švedskem (2890). Zanimivo je opaziti, da se potrošnja kalorij v večini držav veča, da pa v državah z najvišjo življenjsko ravniyo nazaduje. Tako so se n. pr. zmanjšale vrednosti kalorij v Združenih državah Amerike in na Švedskem.

Zelo šibka pa je preskrba prebivalstva s kalorijami v Indiji, kjer zaužije en prebivalec povprečno na dan le 1800 kalorij. V Libiji jih potroši na dan 1960, v Pakistanu 2010, na Cejlonu 2110, v Venezueli 2040, v Ekvadorju 2130 v Italiji pa 2650. Tudi na Japonskem človek ne porabi ravno veliko na dan, le kakih 2220 kalorij.

Zvezno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo, Družba za kmetijsko in gozdarsko delno knjigovodstvo ter konferenca predsednikov avstrijskih kmetijskih zbornic že nekaj let priporočajo sestavljanje poročil o

položaju kmetijstva ter letno predložijo javnosti svoje poročilo. Tudi za leto 1959 so izdelali tako poročilo na podlagi podatkov tipičnih obratov.

Kmetijski družinski obrati v Avstriji so v letu 1959 v primerjavi z letom 1958 dvignili svoje kosmate dohodke povprečno za 3 odstotke, toda izdatki teh obratov so bili relativno večji; dvignili so se za 5 odstotkov zavoljo povišanih mezd in zahtev družinskih članov.

Čisti dohodek, ki ga dobimo od razlike med kosmatim dohodkom in izdatki in pomeni nekako merilo za rentabilnost, je tudi lani bil manjši za 12 odstotkov. Na ta način se je zmanjšalo tudi obrestovanje v kmetijstvu na 1,4 odst.

Delovni donos pa je vključ zmanjšane mu število v kmetijstvu in gozdarstvu zaposlenih ostal približno na isti višini kot lansko leto, okoli 8750. — šilingov. Pri tem pa je opaziti pri različnih skupinah obratov drugačen razvoj. Delovni donos se je povečal pri malem njivskem gospodarstvu, v večjih obratih pa se je poslabšal.

Tudi obratni dohodek kmetij se napram preteklemu letu, ko je znašal okroglo 15.900 šilingov ni bistveno spremenil. Kmetijstvu se je sicer posrečilo ohraniti dohodek v zadnjih dveh letih na skoro enaki višini, ni pa moglo doseči, da bi se dohodek po osebi prilagodil dohodkom v nekmetijskih panogah, ki so se precej povečali v mnogih gospodarskih panogah spričo visoke konjunktore.

Da bi mogli ostati konkurenčno zmožni in obvladati pomanjkanje delovnih moči, ki je v raznih predelih različno, so morali kmetijski obrati leta 1959 v sorazmerju z dohodki relativno veliko investirati.

Nekaj o »vzornem filmu«:

Filmi z versko vsebino

Pred desetletji se je skoraj zdelo, da Cerkev odklanja filmsko umetnost; vsaj med preprostim ljudstvom je bilo to mišljenje močno razširjeno. Vzrok temu je dejstvo, da so takrat bile poznane filmske predstave predvsem le po mestih in velikih delavskih naseljih. V pretežni večini so bili takrat predvajani umetniško in moralno podpoprečni filmi. Cerkveno predstojništvo je zato mnogokrat bilo prisiljeno, da je svarilo pred slabimi filmi; in ker je bilo dobrih filmov zelo malo, se je zdelo, kot da Cerkev film sploh odklanja.

Temu seveda ni tako. Dobro se še spominjam, kak naval je bil pred skoraj tremi desetletji k filmski predstavi o Jezusovem trpljenju. Prav tako je že iz tistih časov znan verski film o dogodkih v Lurdu. V poznejših letih je bilo predvajanih še nekaj drugih filmov verske vsebine, zlasti življenjepisi poznanih svetnikov: sveti Frančišek, sveta Ivana iz Arsa, itd. Položaj verskega filma je danes seveda v mnogočem drugačen. Kristjani so danes dobro poučeni, da more filmska umetnost mnogo pripomoči k dobremu in da je treba pri kinematografiji ločiti med dobrim in slabim filmom; odklanjati moramo slab film zaradi nemorale, katero razglasa dogajanje takega filma. Nasprotno pa tudi vemo, da Cerkev pogosto vabi vernike k obisku dobrih filmskih predstav.

Trdijo, da se je moralna vrednost današnjih filmov v splošnem dvignila, čeprav še vedno mrgoli ničvredne filmske plaže. Vendar je resnemu človeku danes že mogoče, da lahko izbira med filmi le najboljše, posebno v mestu, kjer je več kino-predstav istočasno.

Vprašanje verskega filma ni tako preprosto, kot se zdi. S prikazovanjem verskega dogajanja na platnu je namreč združenih mnogo težav. Sam papež Pij XII. je v nekem govoru odgovarjal na razna vprašanja, ki so prihajala na Sveto stolico. On ugotavlja, da v načelu ni nobenih razlogov, zaradi katerih naj bi se verska snov odklanjala za filmanje. Izkušnje namreč potrjujejo, da so pristno verski filmi dosegli izredne uspehe.

Pa tudi, kadar vsebina filma ni izredno verska, idealen film ne sme prezirati verskega naziranja. Čeprav bi film bil pravno neoporečen, more biti škodljiv že zato, ker ljudem prikazuje svet, v katerem se nikoli ne omenja ne Bog in ne ljudje, ki vanj verujejo — kot da bi Boga sploh ne bilo. Včasih film poživi en sam trenutek, posvečen Bogu, ena misel ali beseda o njem. Velika večina ljudi veruje v Boga. Vera igra v njihovem življenju zelo veliko vlogo. Zato je naravno in primerno, da to prireditelji in izdelovalci filmov upoštevajo.

Vendar je pa treba tudi priznati, da ni mogoče vsakega verskega dejanja ali opravila spraviti na filmsko platno, ker ga ni mogoče nazorno predstaviti. Treba se je namreč zelo varovati vsake ponarejenosti. Resnična vernost se na zunaj noče razkazovati. Prav tako pa je tudi nemogoče nevernemu prikazovati življenje iz vere. Osnovna zahteva vernega, še bolj pa verskega filma je resnica, ki pa mora biti vedno združena z ljubeznijo.

Versko-kulturna prireditev v Št. Janžu

»Sveta Hema«

Kar tradicionalna je že postala proslava s kulturno-versko prireditvijo na nedeljo rojstva Marijinega v Št. Jakobu. Na ta dan je vsako leto pranganje z milostnim kipom »Udarjene Marije« ali »Marije v ognju«. Kot poroča stara farna kronika, so na dan Marijinega imena prišle velike množice romarjev iz bližnje in daljne okolice. Danes temu ni več tako.

Da bi pa vsaj domača fara čim bolj verno doživela ta dan, pripravi naša farna mladina vsako leto poleg dopoldanskih slovesnosti tudi zvečer primerno Marijino proslavo z duhovno igro pred farno cerkvijo. Doslej so nam že predvajali igro o »Izgubljenem sinu« in o zgodovini šentjanške Marijine božje poti.

Za letos pa so nam pripravili zgodovinsko igro: »Sveta Hema«, ki nam v petih slikah prikazuje sveto Hemo kot vzgled našim materam — svetnico in trpinko. Igro je priredil po zgodovinskih virih prof. Niko Kuret, znani pisatelj verskih iger, po vzorcu starih ljudskih iger ali misterijev. Zato on sam imenuje to igro: »odsko opravilo iz življenja blažene matere Heme«. V petih odlomkih je prikazana sveta Hema kot mati trpinka in mati svetnica v sreči ob svojih sinovih, ob težki lo-

Ivan - mučenec svete Rusije

Nekdo, ki je pred nekaj leti pribežal iz Rusije, je pripovedoval povest o mlademu fantu — Ivanu — apostolu in mučencu svete Rusije.

Ivan je bil rojen že v komunistični Rusiji kakor vsa današnja ruska mladina. V šoli so ga učili, da ni Boga; tak je nauk komunističnih šol.

Ko je začel Ivan hoditi v višjo šolo, ga je pot vsak dan vodila mimo majhne cerkve, ki je bila močno zapuščena. Res je tudi v Rusiji odprtih nekaj cerkva. To pa zato, da oblast lahko reče, da je v Sovjetski zvezi demokratična svoboda vere. Toda le stari ljudje hodijo v te cerkve, ljudje, ki jim vera ob koncu življenja pomeni več kot zasmeh ali celo smrt...

Ivan je postal radoveden, kaj se dogaja v tej zapuščeni cerkvi ob cesti. Nekoč se je ojunčil in vstopil vanjo. Najprej je seveda pogledal okoli sebe, če ga kdo ne vidi ali ne opazuje. Predobro se je zavedal, da stavi na kocko svoje šolanje, svojo bodočnost in morda celo življenje, če vstopi v to, mladini strogo prepovedano stavbo.

Kakor zunanost je bila tudi notranost v slabem stanju, a bila je čista in pomeštena. Fant je v svojem srcu nekaj začutil, čemur ni vedel imena. Odkril se je. Pogled se mu je ustavil na starodavni sliki, delani na les. A je le začuden gledal. Slika je bila zanj čudovito lep obraz tuje lepote, ljubeznivosti in toplote, ki je ni bil vajen.

Ivan sreča duhovnika

Počasi in boječe se je približal in prebral napis: »Ne branite jim priti k meni!« Fantovo srce je začelo glasneje utripati, kakor tistikrat, ko so ga izvolili za voditelja športnega kluba. Zazdlo se mu je, da stoji tu že dolgo časa. Kdo je ta človek na podobi? Kaj pomenijo napisane besede?

Ivan se je nenadoma preplašeno zdrnil. Prislulni je. Zaslíšal je korake po starih, polomljenih stopnicah. Ne bo dobro, če ga dobe tukaj! Zato se je umaknil v najtemnejši kot cerkvice. Zadržal je dihanje in prisluskoval. Končno se je oddahnil: bil je le neki stari, ki je pokleknil pred leseno sliko.

Precej časa je Ivan opazoval iz svojega skrišališča, preden se je le ojunčil — poguma je potreboval veliko — in se tiho približal klečeči postavi. S šepetom je vprašal, kdo je človek na podobi. Starček pa se je počasi dvignil in odpeljal mladence v ozadje cerkve.

Nepoznan Kristus

Nežno je položil roko na fantova rame in mu začel govoriti o človeku na leseni

sliki. Razložil mu je, da je to Kristus — Bog. Ivanu se je zdelo, da bo vsak čas bruhnil v smeh. Saj Boga ni! Odkar se spominja, je vse slišal tako govoriti. Toda pogledal je še enkrat na sliko in zdelo se mu je, da ga vsaka poteza moža na podobi privlači k sebi.

Še več mu je starček govoril o Človeku-Bogu, v roke pa mu je stisnil tanko knjižico štirih evangelijskih. Potem je še napravil nad Ivanovo glavo tuje znamenje ter mu dejal, naj gre v miru božjem. Povabil ga je, naj se še vrne, če mu je drago: on bo vsak dan v cerkvi, če bo le Bog hotel. Povedal mu je tudi, da je duhovnik in da prav ob tej uri vsak dan obišče svojega Gospoda in Učitelja v cerkvi.

Ivan je odšel in tuji mir je šel z njim...

Ivan postane kristjan

Odslej se je Ivan še večkrat vrnil k staremu duhovniku. Ni si mogel pomagati: kadar je v temni noči, ko so drugi že spali, v svoji sobici bral iz knjižice evangelijskih, vedno ga je vlekel h Kristusu in duhovniku.

Prišel je dan, ko je Ivan zaprosil duhovnika za krst. Starček se je sprva upiral, toda Ivan mu je zatrdil, da se dobro zaveda svojega koraka.

Nekega pomladanskega dne in v zlati zarji zahajajočega sonca je bil Ivan krščen. Nihče ni bil prisoten: le Bog, duhovnik in Ivan. Naslednje jutro se je prvič spovedal in tudi prvič prisostvoval najsvetejši daritvi ter sprejel sveto obhajilo. Potem je bil še birman, kajti v deželah, kjer je vera preganjana in je malo škofov, ima vsak duhovnik pravico deliti tudi sveto birmo.

Kmalu po prejemu teh velikih zakramentov je mladenič začel razumevati skrivnost svojega poslanstva: Kristusa oznanjati tudi drugim!

Ni bilo dolgo in starega duhovnika, ki je Ivana krstil, so zaprli. Že itak zapuščen cerkvo pa so zaklenili. Ivan se je počutil osamljen, toda ne prestrašen. Kakor slehernega ruskega fanta so tudi njega poslali na delo: določen je bil za farma blizu svoje rojstne vasi. Kakšno veselje ga je navdalo, ko je po naključju dognal, da blizu njegove delavske barake stanuje izgnani duhovnik. Rdeči so mu sicer prepovedali izvrševati duhovniško službo, a zaradi Boga in duš jo je naskrivaj še opravljaj, ter zaradi tega vsak dan tvegal svoje življenje.

Ivan postane apostol

Počasi, mirno in previdno je začel Ivan govoriti svojim sodelavcem o Bogu in božjih stvarih. Kmalu je našel voljnih in pripravljenih src za poslušanje božjega nuka. V temnih in deževnih nočeh je Ivan vodil žene z njihovimi otročki k duhovniku, da jih je krstil. V nočnih urah je po isti poti preko mokrih polj vodil mladeniče in dekleta, da jih je duhovnik še temeljiteje poučil in sprejel v Cerkev. Koliko naporov je napravil v dežju in noči, da je srečno pripeljal duhovnika k smrtni postelji umirajočega! In kolikim mladoporočencem je posredoval božji blagoslov...

Toda tako ni moglo dolgo trajati. Ljudje, ki sovražijo Boga, so prišli po Ivana in ga odpeljali. Poslali so ga v izgnanstvo nekam daleč proti severu, v brezmejne ruske stepe. Trdo je moral delati: z golimi rokami je moral soliti polenovke po dvanaajst, štirinajst ur na dan. Koža na rokah je razpokala, kri je silila iz razjedenih dlani. Do smrti je bil izmučen...

Ivan je še naprej govoril o Bogu. Njegovi tovariši so ga poslušali in prišel je dan, ko so zaprosili za krst. Komaj šestnajstletnik je bil pa jih je krstil 149 po številu — razen enega vse...

Naslednje jutro pa so zopet prišli ljudje, ki sovražijo Boga. Odpeljali so Ivana in njegove krščence. Ali zatajiti Boga — ali umreti!

Izbrali so si smrt — naslednje jutro ob zori... Postali so krvavo seme trpeče svete Rusije...

Govorica mode

Vse, kar nas obdaja, ima svojo govorico, pa naj je to mrtva narava, ki nam s svojo čudovitostjo govori o veličastju Stvarnika, ali je to delo človeškega uma, ki nam priča o duhovni usmerjenosti in zmožnosti človeka. Reči moremo, da je ta govorica najzgovornejša.

Tako tudi pri modi in morda prav pri modi naj bi se čimbolj izrazito kazalo, kaj hoče s svojim oblačenjem povedati. Saj je že kar ustaljena navada, da ob velikih slovesnostih oblečemo slavnostno obleko; možje gala-črno, žene resno-temno, mladina praznično-veselo, deklice pa kar belo. Prav tako je povsod v navadi, da ob žalosti oblečemo črno obleko. To je jasna govorica našega oblačenja in kar neprijetno se počutimo, če kdo brezbrizno prezira ta glas.

Obleka ima torej tudi svojo zelo značilno in učinkovito govorico. Način oblačenja ali moda izraža namreč mišljenje in življenje ljudi, njihovo veselje in žalost; izraža tudi oblast in moč, ponos in skromnost, bogastvo in uboštvo, svetost in posvetnost. Kako zanimivo so znali v vseh časih vse te značilnosti človeškega življenja prikazati v oblačenju! Tako moremo reči, da je moda starodavna umetnost, v kateri so pomešani različni socialni, zgodovinski in psihološki činitelji.

Moda hoče poudariti predvsem telesno lepoto. Zato igra v javnem življenju izredno veliko vlogo. V ta namen so ustanovljene prave modne šole in modni študijski zavodi, ki naj vestno zasledujejo smeri umetnostnega gledanja v raznih časih in krajih in izoblikujejo temu odgovarjajočo modo. Prav tako študirajo v teh modnih inštitutih, kako naj moda čimbolj zakrije telesne hibe nenormalno razvitih ali pohabljenih ljudi.

Vse to povzroča veliko nestalnost mode. Vzroki tega modnega menjavanja so namreč: čut za lepoto, žeja po novosti, uveljavljanje osebnosti, beg pred enoličnostjo, razkošjem in domišljavostjo. Čim bolj je kdo podvržen tem »muham«, tem bolj je suženj modnih zahtev.

Na nestalnost mode vplivajo seveda tudi lastniki in izdelovalci novih modnih vzorcev, tekstil, izdelki, tisk, kino, televizija, trgovine s svojimi razstavami in izložbami, tekme v izdelovanju novih vzorcev in javnost, ki se jim takoj prilagodi in jih osvoji z bolj ali manj posrečenimi posnetki.

Današnja moda je odvisna tudi od gospodarstva; ono ji je prava gonilna sila. Seveda se mora ozirati tudi na dognanja in navodila modnih šol, ki so si danes pridobile mnogo zvestih posnemalcev. V pogledu morale in dostojnosti je zato hvalevredno prizadevanje onih posameznikov in organizacij, ki se trudijo, da bi modo oprostil slabih teženj in ji pomagali, da bi dosegla svoj namen, ki je: poveljevali lepoto človeškega telesa tako, da ne ubija duha!

MARIJAN JAKOPIC:

Na tujem

V milijonskem mestu
luči zagorijo,
kot študenti živi
misli pohitijo:
tja med bele breze,
med vasi domače,
tja za živo mejo,
kjer mladina skače,
kjer cvetijo zvončki,
rože... in spomini
v milijonskem mestu
daleč tu v tujini.

Kam naj srečo nesem,
kam naj žalost zlijem,
kje naj se ljubezni
mladih dni napijem?

Nagelj se ne vzpenja,
okna so brez sonca,
kdaj na roko sede
mi pikapolonca...?

Za dobro voljo

Bilo je na neki pojedini. Neki gost je moral med čajem na dvorišče. Ker se je bal, da bi mu kdo ne spil čaja medtem, ko bo on zunaj, je pustil pri skodelici listek z besedami: »Pljunil sem vanj.«

Ko se je vrnil, je stalo pripisano na listku: »Jaz tudi.«

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

ANTON ČEHOV:

I Z P I T

»Učitelj zemljepisa Galkin je name hud in videli boste, da bom padel,« je dejal poštni uradnik Jefim Saharič Fendrikov, bradat sivolasec z vsega spoštovanja vredno plešo in solidnim trebuščkom. »Padel bom... to je tako gotovo, kakor gotovo je Bog. In hud je name le zaradi malenkosti. Nekoč je prišel k okencu s priporočnim pismom in se rinil naprej, da bi najprvo sprejel njegovo pismo. To vendar ne gre... Saj je olikan človek, naj bi bil torej tako dober in se pokoril redu. Dragi gospod — sem mu dejal — prosim, počakajte, da pridete na vrsto. Tedaj se je razsrdil in odtlej se huđuje name. Mojemu malemu Jegorju daje cveke in mene zasmehuje po vsem svetu. Šel sem nekoč mimo Kuhtinove gostilne: pomolil je skozi okno biljardno palico, pokazal name in vzkliknil: Glejte gospodje, tu je žigosana znamka!«

Pivomjodov, učitelj ruščine, ki je stal s Fendrikovim v predsobju okrožne šole in malomarno jemal od njega cigarete, je skomignil z rameni in ga pomiril:

»Ne vznemirjajte se! Ni se še primerilo, da bi padel, kdor opravlja kakor vi, izpit samo zato, da bi dosegel napredovanje v službi. Tu gre pač samo za formalnost!«

Fendrikov se je nekoliko pomiril, a to ni trajalo dolgo. Zakaj vstopil je Galkin, mlad mož s tenko razkuštrano brado. Nosil je platnene hlače in nov, moderen frak, strogo pogledal Fendrikova in šel dalje.

Nato so naznanili, da pride nadzornik vsak čas. Fendrikova je stresel srh: pričakoval je stvari, ki pridejo, s tistim strahom, ki ga tako dobro poznajo obsojenci in izpraševanci. Takoj zatem je pritekel skozi predsobo vodja okrajne šole Hamov, za njim pa veroučitelj Zmježalov. Isto pot so šli tudi ostali učitelji, vsi, da dostojno sprejmejo nadzornika. Ta — imenoval se je Ahahov — je glasno pozdravil navzoče, godrnjal zaradi prahu in izginil v šolskem poslopju. Pet minut kasneje se je pričel izpit.

Najprej sta prišla na vrsto dva popovska sinova, ki sta hotela postati učitelja na vasi. Prvi je izdelal, drugi je padel. Ta se je useknil v rdeč robec, trenutek zamišljeno obstal in potem odšel. Potem sta prišla na vrsto dva, ki sta napravila izpit za enoletno prostovoljstvo. In sedaj je bila ura Fendrikovu.

»Kje ste zaposleni?« ga je vprašal nadzornik.

»Poštni uradnik pri tukajšnjem poštnem uradu sem, vaše blagorodje,« je odgovoril, se zravnal in se trudil, da bi prikril, kako se mu tresejo roke. »Služim že enaindvajset let, zdaj pa zahtevajo od mene

sprichevalo za čin kolegijskega registratorja. Zato si usojam opravljati izpit.«

»Dobro. Torej najprej narek.« Pivomjodov je vstal, se odkaljšal in pričel narekovati. Skušal je ujeti kandidata z besedami, ki se ne pišejo čisto tako, kakor se izgovarjajo. Vendar je bilo navzlic njegovim zankam narekovanje dovoljno. Bodoči kolegijski registrator je napravil prav malo napak, čeprav je bolj pazil na lepopy kot na pravopis.

»Narekovanje gre,« je izjavil nadzornik.

»Dovolite mi, vaše blagorodje, povedati,« je pričel Fendrikov in pri tem poškilil na svojega sovražnika Galkina, »da sem geometrijo študiral po knjigi Dabidova; tudi me je poučeval nečak Barzopoj iz kijskega samostana. Študiral sem tudi planimetrijo in stereometrijo.«

»V našem programu ni ničesar o stereometriji.«

»Kako? In jaz sem se mučil z njo ves mesec... Če bi bil vedel za to!«

»No, pustimo geometrijo. Zdaj se bomo lotili vede, v kateri ste kot poštni uradnik najboljše podkovani. Zemljepis je vendar znanost postiljonov.«

Vljudno smehljanje na obrazih učiteljev. Fendrikov pa se ni strinjal s tem, da je zemljepis znanost postiljonov. (O tem ni bilo nič pisanega niti v poštne pravilniku, niti v okrajnih predpisih). Iz gole vljudnosti je dejal: »Tako je!« Nervozno je pokašljeval in v strahu pričakoval vprašanj. Njegov sovražnik Galkin se je udobno nasmilil na stolu in ga ne da bi ga pogledal, počasi vprašal, kakšno vladno ima Turčija.

»Da... hm... turško.«

»Hm, turško... To je širok, preširok pojem. Turčija ima ustavno vladno. Sedaj... imenujte mi pritoke Gangesa.«

»Zemljepis sem predelal po Smirnovu in, oprostite, ne prav natančno. Ganges, to je reka v Indiji, ki se izliva v morje...«

»Tega vas nisem vprašal. Vedel bi rad, kako se imenujejo pritoki te reke. Ne veste? In kje je Areses? Tudi tega ne veste... Čudno... Povejte, v kateri guberniji je Žitomir?«

Celo Fendrikova je pokrtil mrzel znoj. Mežikal je in požiral slino, kakor da je pogoltnil lastni jezik. »Za Boga resničnega, vaše blagorodje,« je mrmral. »Enaindvajset let že služim in zdaj pride nekaj taknega, kar... Vse svoje življenje bom molil...«

»Dobro, pustimo zemljepis. Na kaj ste se pripravili iz aritmetike?«

»Tudi z aritmetiko je tako... Vse svoje življenje bom molil... Od praznika Marije Pomočnice dalje sem se učil... zaman. Prestar sem za tako učene stvari. Bodite mi

lostni, vaše visoko blagorodje, vse življenje bom molil za vas...«

Na trepalnicah Fendrika so se zableščale solze.

»Pošteno in zvesto sem služil... Postim se... Celo oče diakon lahko potrdi. Bodite plemeniti, vaše blagorodje!«

»Toda, ali se niste pripravili?«

»Vse sem pripravil, a se ne morem ničesar spomniti... Kmalu jih bom šestdeset, kako naj se torej ukvarjam z znanostmi? Bodite usmiljeni!«

»Naročil si je že čepico s kokardo,« je pripomnil diakon Zmježakov in se zasmel.

JOŽE KAPUŠIN:

Srečanje na Koroškem

Še ni dve leti, ko sem pri Železni Kapli prestopil državno mejo. Komaj sem bil na avstrijski strani, sem doživel srečanje, ki bi moglo biti čisto navadno, vsakdanje, mimoidoče, pa ga vendar ne morem pozabiti. Ni bil orožnik, niti ne Nemec, ki mi je prvi rekel besedo. Bila je koroška Slovenka, mlado dekle, ki mi je spregovorila dve besedi v pozdrav — slovenski besedi!

Čeprav je še odmevalo v moji notranjosti vprašanje: Kam pa sedaj, begunec? — sta mi besedi tako pristrčno zazveneli nasproti, kot da bi ne bil šele pred malo urami slišal zadnjo slovensko govornico, ampak pred mnogimi leti.

Bil je samo prijazen zaželen: Dober dan!

Brž se mi je vrnil občutek, da nisem na tujem, čeprav onkraj domače meje. Morda nisem še nikomur v življenju odzdravil tako iz srca. Ne zato, ker je bila dekle. Pozdrav v rodnem jeziku na »tujih tleh« me je navdal s tako domačnostjo, da sem v hipu pozabil: Begunec si! Še malo prej mi je brnela po ušesih Aškerčeva »Anka«, pa se je skoraj nezaznavno hitro spremenila v otožno, vendar tako ljubo donečo: »Gor čez izaro...«

Ko sva z dekletom stopala po cesti v Železno Kaplo, mi je rekla:

»Pripovedujte mi o Slovencih v Ljubljani in sploh tam čez!«

Pripovedoval sem, pa me prekine:

»In povsod govore slovensko?«

»Povsod,« sem pribil. Po kratkem pomisleku sem dodal: »Ne čisto povsod.«

»Pa vas nihče ne gleda postrani?«

»Ne bi mogel reči.«

Srečala sva orožnika. Pomenljivo srečanje zame, ki sem prišel brez dovoljenja v deželo.

»Guten Tag!« naju je pozdravil.

Hitro sem odzdravil in v naglici povedal, kako in kaj. Ko sem rekel orožniku v nemščini: »Odšel sem iz Jugoslavije,« je dekle krepko pribilo vmes po slovensko:

»Dobro, pojdite!« je dejal nadzornik. —

Uro pozneje je šel Fendrikov z učitelji v Kuhtinovo krčmo na čaj. Slavil je zmago. Obraz mu je sijal, v očeh mu je žarela sreča, le to, da se je vsak trenutek popraskal po glavi, je pričalo, da ga muči neka misel.

»Škoda, škoda,« je mrmral. »Takšna neumnost, takšna neumnost!«

»Kakšna neumnost!« ga je vprašal Pivomjodov.

»Čemu sem se učil stereometrije, če je ni v programu? Ves mesec sem se trafil s to zoprničo. Škoda, škoda!«

»Ampak iz Slovenije še ne!«

Obšlo me je svečano občutje. Majhnega sem se počutil pred njo.

Orožnik je vzel mojo osebno izkaznico in me napotil v urad v trgu. Z dekletom sva nadaljevala pot. Vprašal sem jo:

»Ali ste koroški Slovenci vsi tako zavedni narodnjaki kot vi sami?«

»Smo in bomo, dokler bo stalo Gospodstvo polje.«

»Zakaj prav Gospodstvo polje?«

»Saj poznate slovensko zgodovino, ne?« Prikimal sem. Potem sem še malo globlje potipal:

»Tu živite bolj kakor Slovenci v Jugoslaviji. Ni vam treba misliti na beg v svet.«

Skoraj hud je bil njen odgovor:

»Življenje ni samo v uživanju dobrin, ki jih nudi narava. Treba je živeti z duhovnim življenjem naroda.«

Umolknila sva. Zmanjkalo mi je besed, pa menda tudi nji. Moram priznati, da na te vrste pogovor nisem bil pripravljen. Koroško dekle je pa bila v njem doma. Čez čas je pripomnila:

»Morda boste tudi vi to še kdaj spoznali.«

»Da, morda...«

Moj »morda« se je glasil kot domotožje, hrepenenje po domačnosti, pogled v novo domovino, kjer naj si najdem gnezdece. Zakaj ne na Koroškem?

Bila sva pred orožniško postajo in sem se hotel posloviti. Pa ni pustila.

»Ne še, ne še! Stopite gori in se prijavite. Gotovo pojde vse po sreči in vam bodo dovolili, da si ogledate trg. Počakam vas in pospremam.«

Res sem v nekaj minutah opravil in se vrnil h Korošici.

»Vidite, imela sem prav. Stopite z mano v gostilno. Boste imeli priliko spoznati še nekaj Korošcev. Ob nedeljskih popoldnevih se včasih zberemo tudi pri kozarcu vina.«

(Dalje na 8. strani)

Visoška kronika

8. Dr. Ivan Tavčar

Ker mi oče ni ukazal, da bi tudi jaz legel, nisem imel poguma, da bi legel k njemu. Stal sem torej pred njim, in sicer na mestu, odkoder se prijetno gleda na visoške naprave. Prav živo se še spominjam, kako sva se razgovarjala, in bil je to jako pomenljiv razgovor, ker se mi je takrat prvič odkrilo, da oče občuti težko breme svoje starosti in da je določil mene za svojega naslednika na Visokem.

Tako-le je pričel:

»Danes ponoči bo imela črna mavra te lička! Glej, da ne zaspiš, pa tudi hlapec in dekla ne smeta zaspati! Sam Bog vedi, da tako radi spite, ko je vendar sleherni noč tako dolga!«

Ko sem mu obljubil, da ne bom zaspal, je globoko zastokal:

»Star sem in hiram. Kar sem živel, sem grabil, dokler nisem pristradal te zemlje, katera je danes moja in katero tako nerad dajem iz rok.«

Nisem odgovoril; on pa je še tarnal:

»Čemu mora človek star postati! Če se je palaš skrhal, sem ga nabrusil, in sekalo se je ž njim, ko da bi se ne bil nikdar skrhal. Kako da se življenje ne more nabrusiti, kakor se nabrusi palaš, da bi človek živel dvesto let, posebno če je stradal in če je trpel ko žival v jarmu, samo da bi si pridobil rušo, na katero bi v starosti mirno pokladal svojo glavo?! Res je! V ta

namen sem trpel in še celo mor...«

Vedel sem, da mi je hotel reči, da je tudi moril. Ali grozne te besede ni izgovoril do konca. Z njo bi mi tudi ne bil povedal ničesar novega, ker sem že prej slutil, da mu prelita človeška kri krati spanje v dolgih nočeh.

Ječal je:

»Prekratko je človeško življenje! To je zakrivil ta, ki sva mu zavila rep, ker je zapeljal prva človeka v pregreho. Da bi mu otekel rep in da bi se še globlje pogreznil v peklensko morje!« Zaklel je v tujem jeziku, katerega nisem umel.

Ponižno sem pripomnil, da je kletev pregrešna in prepovedana po naši sveti katoliški veri. Ošabno me je pogledal, in že sem se bal, da se še bolj razsrdi. In še ošabneje mi je odgovoril:

»Človek, ki je služil v armadi, kateri je zapovedoval Gustavus Adolphus, ki je bil navzoč, ko so v nekem mestu — hudič naj vzame ime tega mesta, ker mi ni ostalo v spominu! — ničvredni oficirji zabodli našega Wallensteina, kneza in vojvodo v Friedlandu, tak človek sam najbolje ve, kaj je greh in kaj ni greh.« Zasmel se je:

»Sveta katoliška vera! Takega človeka, mlečni moj otročaj, ne boš učil, katera vera je prava! To jaz sam vem!« In še enkrat je ponovil: »To jaz že sam vem!« Zopet je preklinjal, s pestjo pa tolkel po tratini poleg sebe.

Dragi Jezus! Tudi sedaj ni izgovoril ničesar, kar bi ne bil vedel že poprej. Da ga je beseda »sveta katoliška vera« tako razjarila, to je pričalo, da je bila materina

trditev o »luteranu« dobro utemeljena.

»Spoštuj očeta!« se glasi božja zapoved. Ali sveti Izidor naj mi odpusti, da sem očetu nasproti molčal in tiho prenesel najhujše gorje, ki more zadeti nesrečnega človeka: da nisem branil svete katoliške vere, kateri sem vdan z dušo in telesom, z vsako kapljjo svoje krvi!

Nerad se je pomiril. Iz daljše njegove govornice pa se mi je odkrilo, da preganja strah pred smrtjo.

»Če smo jahali nad Šveda, kaj mi je bila smrt? Ali v starosti človek nerad umira!« Potem je še pristavil: »Ko bi le vedel, ostane li to posestvo pri mojih ljudeh! To je, kar me skrbi!«

Črno je gledal predse, končno pa se mu je le izvila beseda iz ust, da mi hoče izročiti posestvo. Zahteval je od mene obljube, da Visokega ne zapravim, ne zadolžim in ne zajem.

Vse sem mu obljubil.

Nato je izpregovoril:

»Nekaj ti rečem: Tajčarjev se boj!« Tajčarje smo imenovali takrat tiste, ki so se bili privlekli z Nemškega v naše kraje ter nam odvzeli najboljše kmetije.

Zopet je pričel: »Ta zarod poznam, je požrešen, misli, da je več, ko smo mi, in naše zemlje je lačen. Kdor ž njimi ne laja, ga raztrgajo. Da jim goltanec zamašim, te oženim in Tajčarko boš vzel, da ne bo imela nemških otrok. Res je, zemljo vedo najbolje obdelovati. Tudi tvoja mati je bila nemškega rojstva in gospodinja tudi ni bila slaba, dasi me je rada jezila.«

Svoje oči je uprl v me. »Upam, da se

nisi kam zapredel!« Prav srepo in z napeitim obrazom me je opazoval. »Ženil se boš, kakor bom jaz zapovedal in kjer bom jaz hotel!« Zopet je stresal tuje kletvine okrog sebe, a počasi se je potolažil, ko sem mu zagotovil, da nisem imel z nobeno žensko opraviti in da je njegova volja obenem tudi moja volja.

Prav čiste resnice mu nisem povedal. Sedel Debeljak je imel hčer čednega življenja in čednega telesa. V cerkvi, kadar je gospod Karel Ignacij oznanjeval božjo besedo, so se tu in tam najine oči lovile in ujele. Če sva se srečala, je rada izpregovorila prijazno besedo, ali pregrešnega ni bilo med nama.

Na vse to mi je oče še razodel, da se je z Jeremijem Wolffingom že dogovoril, in sicer radi hčere Margaret, katero je imel iz drugega svojega zakona. Pristavil je: »Tako ko bo požeta pšenica, kreneta z Lukežem na pot. Dve težki prašičji gnjati in pogačo vzmeta s sabo, da ne prideta praznih rok k Jeremiju Wolffingu. — Nič preveč ne govori! Tvoja beseda bodi: Polikarp, moj oče, bi rad vedel, koliko in kaj bi se dobilo v Davčah.« Odgovor mi prinesel domov. Čez teden dni se snidemo v Loki, kjer se bo vse še bolj natanko določilo. Končal je: »Tvoja mati je bila sestra Jeremijeva. Mogoče je, da njena mati, torej tvoja stara mati, še živi. Je čisto prav, da jo vidiš. — Ker pa vse skupaj še ni gotovo, ne bosta jahala po poti skozi Selce, peš bosta hodila po gozdovih okrog Blegaša. Nočem, da bi prišlo Visoko v jezike, če bi iz vsega nič ne bilo!« (Dalje)

XVII. olimpijske igre v Rimu

Velika udeležba pri vseh prireditvah tudi zadnji teden — Svetovni in olimpijski rekordi padajo — Presenečenja pri telovadbi

Rim, 10. septembra. — Jutri popoldne bodo slovesno zaključili letošnje olimpijske igre, ki so trajale 18 dni v večnem mestu. Zadnji teden je vročina nekoliko popustila, udeležba pri vseh tekmovanjih pa je bila povsod zelo velika. Sicer se je dalo še dobiti vstopnice, za katere je bilo ob začetku tako povpraševanje, kajti prodajali so jih privatniki, ki so te ustavljali med potjo in ti jih ponujali; dobil si jih pa tudi pri blagajnah. Za nogometne tekme so jih takorekoč vsiljevali in tudi za plavanje in lahko atletiko ni bila nobena težava zanje, četudi sta bila oba stadiona vedno dobro zasedena. Največja je bila vedno udeležba pri lahkoatletskih tekmah, saj ni bilo nikdar manj kot 60.000 gledalcev. Zanimanje za lahko atletiko je bilo veliko, posebno zadnji teden, ko so bile na vrsti važne zaključne tekme, teki na srednje in dolge proge in razne štafete, ki so bile že od nekdaj najbolj privlačne točke na takih prireditvah.

Zadnji teden so bile tudi tekme v telovadbi v tako imenovanem Caracalovem kopališču, kjer so se pred 1700 leti kopali in sončili stari Rimljani. Velika in mogočna je bila ta stavba, kar nam dokazujejo še dokaj dobro ohranjeni zidovi in veliki prostori, ki so jih uporabljali tedanji prebivalci mesta. V enem izmed takih prostorov so prireditelji prav spretno uredili tekmovališče s potrebnim telovadnim orodjem in zgradili tribune za 10.000 gledalcev. Ves teden je bilo polno gledalcev, ki so zasledovali borbe najboljših telovadcev in telovadkinj na svetu. Pravi užitek je bilo gledati mlade fante in dekleta, ki so nas ves teden navduševali s svojimi vrhunskimi izvedbami. Nekaj edinstvenega so bili uspehi pri letošnjih olimpijskih telovadnih tekmah in večjih presenečenj nisimo mogli pričakovati. Oči gledalcev so se naravnost pasle ob pogledu na izvedbe, kakršnih svet doslej še ni videl. Naj omenim samo Japonce, Russe, Italijane, Čehoslovake, Amerikance, Fince, Nemce in končno Jugoslovane, ki so zasedli v tej izredno hudi konkurenci nadvse častno 9. mesto in še posebej mladega visokošolca Cerarja iz Ljubljane, ki se je v splošni tekmi umestil na 8. mesto med posamezniki. Važno je pri tem omeniti, da sta bila pred njim samo dva Rusi (Šaklin na 1. mestu, Titov na 3. mestu ter pet Japoncev), dočim je pustil za seboj celo enega Japonca, štiri Ruse in vse ostale telovadce sveta. Če pomislimo, da so Japonci in Rusi najboljši telovadci na svetu in se doslej še nikomur ni posrečilo vrniti se mednje, kaj šele, da bi pustil koga od teh za seboj, potem šele moremo preceniti, kako velik uspeh je to. Drugi uspeh je Cerar dosegel na drogu, kjer se je umestil z Rusom Titovom na tretje, odnosno četrto mesto in se s tem kvalificiral za končne tekme posameznikov na tem orodju. Velika škoda je, da mu je malo spodletelo na konju, ki je njegovo specialno orodje in kjer bi si verjetno pridobil zlato kolajno. V splošnem se lahko reče, da so imele telovadne vrste na prvih desetih mestih odlične telovadce, kakršnih doslej še nismo videli na olimpijskih igrah. Res je sicer, da so Japonci, ki so zasedli prvo in Rusi drugo mesto, razred za sebe (Italijani na tretjem mestu), vendar bi delali krivico vrstam na naslednjih mestih, če bi jim odrekli visoko stopnjo, na kateri so zlasti nekateri njihovi telovadci. Marsikateri od njih, ki je bil danes pri tej veliki in hudi konkurenci potisnjen v ozadje, bi bil postal pred tridesetimi leti prvak na mednarodnih ali olimpijskih tekmah.

Kaj pa dekleta? Tu so spet v prvih vrstah Rusinje, Japonke, Poljakinje, Italijanke, Amerikanke, Nemke itd. To, kar so nam te telovadkinje pokazale na letošnjih olimpijskih igrah, prekaša vsa pričakovanja. Ne vem, kaj naj bi bolj poudaril: njihove izvedbe na gredi, na dvovišinski bradli ali njihove proste vaje, odnosno talno telovadbo. Vse je bilo na taki višini in tako odlično izvedeno, da bi vsakogar, ki nam bi to napovedal pred drugo svetovno vojno, nagnali s sanjačem. V njihovih prostih vajah, katere je izvajala vsaka posameznica zase ob glasbeni spremljavi, je bilo toliko nežne gracioznosti, pomešane z najmodernejšo vrhunsko akrobatiko, da ne vem, kako naj bi te vrste telovadbo imenoval. Skratka: balet pomešan z akrobatiko.

Rezultati v deklisih telovadnih tekmah so naslednji: 1. Rusija, 2. Čehoslovaška, 3. Romunija, 4. Japonska, 5. Poljska, 6. Nemčija. Posameznice so se takole umestile: 1. Latynina, Rusinja; 2. Muratova, Rusinja; 3. Astakova, Rusinja in tudi naslednji mesti sta zasedli Rusinji in šele na šestem mestu je Jovanova, Romunija. Tudi v posameznih panogah so na prvih mestih Rusinje, edino na gredi je zmagała Čehinja Bosakova.

V lahkoatletskih tekmah so postavili kar lepo število olimpijskih in svetovnih rekordov. Seveda tudi brez razočaranj in presenečenj ni šlo. Amerikanci so nepričakovano izgubili moško štafeto v teku 4 krat 100 m, ki je bila doslej vedno njihovo področje na olimpijskih igrah. Zmagali so namreč Nemci s časom 39 sek. 5/10. V teku na 10.000 m je bil prvi Rus Bolotnikov, ki je pretekel to progo v 28 min. 32 sek. in 2/10., kar pomeni nov olimpijski rekord. V novem olimpijskem rekordu je zmagała tudi Romunka Balas v skoku v višino z 1,85 m. V ženski štafeti na 4 krat 100 m so zmagałe Amerikance s časom 44 sek. 5/10; še boljše so se pa odrezali Amerikanci v štafeti 4 krat 400 m, postavili so nov olimpijski in svetovni rekord s časom 3 min. 02 sek. 2/10. Kopje je zalučal Rus Cybulenko 84,64 m daleč.

Tako je šlo tudi pri drugih panogah, katerih je bilo 18 na letošnjih olimpijskih igrah. V kolesarskem športu so odnesli največ zmag Italijani, v plavanju Amerika in Avstralija, v vaterpolu je zmagała Italija, v modernem peterboju je bila prva Madžarska, v hokeju na travi Pakistan, v rokoborbi in dviganju uteži so se Sovjeti, Amerikanci in Turki najbolj obnesli. V lahki atletiki je bila pri ženskah najboljša Rusinja, Amerika je tu močno odpovedala, če izznamemo edinstvene uspehe, ki jih je dosegla črnopolta tekmovalka Rudolph v teku na 100 in 200 m ter zmago v ženski štafeti 4 krat 100 m. Pri moških so bili Amerikan-

ci v nekaterih disciplinah odlični, dočim bodo težko preboleli izgubljena prva mesta v tekih na 100 in 200 m, v skoku v višino, v metu kladiva, v troskoku, v metu kopja, zlasti pa poraz v moški štafeti na progi 4 krat 100 m.

Danes se še ves dan nadaljujejo tekmovanja in se bo vrstni red narodov in število kolajn, ki so si jih priborili, nekoliko spremenil, vendar na sprednjih mestih ni pričakovati bistvenih premikov. Tabela uspehov posameznih narodov v vseh olimpijskih tekmah je danes takale:

1. Sovjetska zveza 297 točk (38 zlatih, 26 srebrnih, 29 bronastih),
2. Amerika 234 točk (33 zlatih, 18 srebrnih, 15 bronastih),
3. Nemčija 118 točk (10 zlatih, 19 srebrnih, 11 bronastih),
4. Italija 102 točki (13 zlatih, 9 srebrnih ter 10 bronastih kolajn).

Potem pa sledi še 36 narodov, ki so si priborili več ali manj olimpijskih kolajn.

Letošnje olimpijske igre bodo jutri zaključene na glavnem olimpijskem stadionu z običajnim ceremonielom. O tem in še drugih zanimivostih o priliki največje svetovne športne prireditve, ki je bila v večnem mestu, pa še prihodnjič kaj.

Ivo Kermavner

URADNA OBJAVA

Izplačilo 13. otroških in mesečnih doklad

Zvezno ministristvo za finance naznanja:

Delodajalci in vsa mesta, ki izplačujejo prejeme, se opozarjajo, da je treba po določbah zakona o izravnavi družinskih izdatkov vsem prejemnikom otroških doklad in dopolnilnih zneskov v septembru 1960 izplačati 13. doklado v višini enega mesečnega prispevka.

Prejemnikom družinskih doklad bo 13. doklada v višini mesečnega zneska nakazana skupno z oktobrsko doklado, ali pa jim bo pisana v dobro.

Izplačilo 13. rente

Pokojninska zavarovalnica za delavce, deželni urad Graz, sporoča, da bodo 13. rento izplačali skupno z oktobrsko rento dne 1., 3., in 4. oktobra 1960.

Nadalje opozarja zavarovalnica rentnike, da je deželni invalidski urad zakonito določil zboljšanje dohodninske meje za priznanje rent za starše.

Rento za starše more zaprositi eden od staršev, če njegovi mesečni dohodki ne presegajo 828.— šilingov. Od januarja 1961 dalje bo dohodninska meja za enega izmed staršev zvišana na 906.— šilingov. Meja skupnih dohodkov za očeta in mater znaša mesečno 893.— šilingov, od 1. januarja 1961 pa 976.— šilingov.

Onim rentnikom, katerim so na podlagi zvišanja delavskih rent v zadnjih letih odtegnili rente za starše, priporoča zavarovalnica, da ponovno vložijo prošnjo pri deželnem invalidskem uradu, če njihov dohodek ne presega zgoraj navedene meje.

Srečanje na Koroškem

(Nadaljevanje s 7. strani)

Za veliko mizo je sedelo deset, morda dvanajst Slovencev. Sprejeli so me toplo in pristržno. Spet sem doživel trenutke, ki jih je težko pozabiti. Med Slovenci v Jugoslaviji nisem nikoli slišal tako globoko občutenih besed o ljubezni do naroda in jezika. Bo menda res, da mora človek najprej za stvar trpeti, šele potem jo zna ceniti.

Petdesetleten mož, kmečki posestnik, je dvignil kupico in napil zbranim s Prešernovo »Zdravico«. Meni je posebej izrekel nekaj besed in mi voščil srečno pot. Bil je skoraj pobožen trenutek, vsa srca so bila v njem, malo da niso tekla solze.

»Hvala vam, rojaki,« sem komaj izgovoril. »Hvala za ta veliki čas!«

Nisem mogel več, naša Korošica je pa spet našla svojega »duha«:

»Ko boste odšli naprej v svet, se ne nasičujte samo s kruhom, ampak tudi z duhom, sicer boste propadli. To povejte tudi drugim in pozdravite jih!«

»In če me oblast vrne nazaj v Jugoslavijo?«

»Tedad vedite, da nam ni vseeno.«

»Hvala!« sem rekel in se poslovil z obljubo, da naročilo koroških Slovencev izpolnim. V mislih na Korošico se mi je »Gorčez izaro« sprevrgla v drugo narodno: »Men' ga dala...«

Dala mi je kos svojega duha, spletenega iz »rožmarina slovenskega«.

Črka je mrtva...

V predzadnji številki našega lista smo objavili dopis iz Podjune, v katerem je bilo povedano, da mnogokje na Koroškem že desetletja ne učijo slovenščine skoraj nič. S tem se ljudje odtujujejo slovenski materini govori in svojemu narodu. Za Slovence se ne priznavajo več, Nemci pa niso. Dopisnik zaključuje svoja razmišljanja: »Dajte nam šol, ki bodo zares služile svojemu namenu, da bodo gojile izročilo naših prednikov in našo materino besedo!«

Celovška »Volkszeitung« z dne 8. septembra t. l. pripisuje — sklicujoč se na omejeni dopis v našem listu — krivdo, da ljudje marsikje ne obvladajo ne enega in ne drugega deželnega jezika, dvojezični šoli in slovenskim zastopnikom, ki bi morali zagovarjati za Slovence samo slovensko ljudsko šolo. Parlament je sklenil zakon, ki omogoča vsakemu Slovencu šolo, v kateri se more naučiti svojega materinskega jezika, — »in to na državne stroške«, zaključuje nemški dnevnik.

Nimamo namena, da bi se spuščali v časniško polemiko. Povedati pa moramo svoje mnenje:

Tako za slovensko kot za že obstoječo dvojezično šolo, na kateri bi se naša materinščina v polni meri upoštevala, mora ustvariti večina najprej šele vse predpogoje; h tem pa spada v prvi vrsti nezastrupljeno vzdušje med narodoma v deželi. Črka je namreč mrtva, duh pa je tisti, ki oživlja in ki naj pripelje do pravega sožitja v deželi.

GLEDALIŠČE V CELOVCU

MESTNO GLEDALIŠČE:

16. 9.: Der Graf von Luxemburg (premiera)
- 17., 18., 21.: Der Graf von Luxemburg
- 22.: Slavnostna predstava, ki jo priredi mesto Celovec za 50-letnico Mestnega gledališča. Na sporedu je »Wilhelm Tell«. Vstopnic ni v prodaji.
- 23.: Wilhelm Tell
- 24.: Der Graf von Luxemburg
- 25.: Don Giovanni (premiera)

Začetek predstav vselej ob 19.30.

KOMORNO GLEDALIŠČE v Koncertnem domu:

- 17., 18., 24., 25. 9.: Die Fälle — Past

Začetek predstav vselej ob 19.30.

Filmi

Bistrica v Rožu

Sobota, dne 17. 9.: Planet des Grauens (IV). — Nedelja, dne 18. 9.: Ich liess mein Herz am Wörthersee (IVa). — Sreda, dne 21. 9.: Ein Toter kommt zurück (III).

Borovlje

Sobota, dne 17. 9.: Der blaue Nachtfalter (IV). — Nedelja, dne 18. 9.: Desirée (IV). — Torek, dne 20. 9.: Unter Einsatz des Lebens (IV). — Četrtek, dne 22. 9.: Serengeti darf nicht sterben (IIa++).

Pliberk

Sobota in nedelja, dne 17. in 18. 9.: Morgen wirst du um mich weinen (IVb). — Torek in sreda, dne 20. in 21. 9.: Mein Revolver war schneller (IVa).

St. Jakob v Rožu

Sobota, dne 17. 9.: Der Herr der Inseln (IVa). — Nedelja, dne 18. 9.: Helden (IV+). — Sreda, dne 21. 9.: Mädchen ohne Zimmer (VI).

ZVEZA ZA REJO SVETLEGA GOVEDA NA KOROŠKEM NAZANJA:

Zveza za rejo svetlega goveda na Koroškem bo priredila v četrtek, dne 22. septembra 1960, ob pol desetih popoldne na živinskem razstavnem prostoru v St. Vidu ob Gl. prvo jesensko razprodajo. Dogon, licenciranje in klasificiranje živine je prejšnjega dne, v sredo, 21. 9. od 13. ure dalje. Prignali bodo 40 bikov in 60 visoko brejih krav in telic. K dražbi so pripuščene le živali, ki so potomci živine, katera ob zadnji preiskavi ni pokazala znakov Bangove bolezni in tuberkuloze. Zato je sedaj dobra prilika za nakup zdrave živine.

MALI OGLASI

Gallé Helena, dentistka, Celovec, Bahnhofstrasse 38b z dopusta nazaj, ordinira od 7.45 do 12.45, razen sobote.

K. Sekerka

KLAGENFURT, 10.-Oktoberstraße
(neben Kino Prechtl)

Največja izbira blaga!

Zelo znižane cene!

Letno blago in perilo!

L. Maurer

KLAGENFURT, ALTER PLATZ 35

Perlon-plašči

za dame in gospode že od

263.- S

WALCHER

Klagenfurt, 10. Oktoberstraße

Knittak

Šivalne in
pletilne stroje
pri

Grundner

KLAGENFURT, WIENER GASSE 10
POLEG MESTNE CERKVE

v trgovini s preprogami

RADLMAYR
VILLACH

Velika zaloga žimnic, zaves, talnih
oblog in raznih drugih vrst blaga
za opremo sob

Plačilne olajšave!

Gostinski obrati, gospodinje, pozor!

Že sedaj si po ugodnih cenah
nabavite manjkajočo opremo